

Anna Niemelä

HISTORIALLISEN TEOLLISUUSRAKENNUKSEN SÄILYTTÄMISEN MERKITYS

Meri-Toppilan siilorakennuksen restaurointisuunnitelmat ja suojellun rakennuksen arvo

HISTORIALLISEN TEOLLISUUSRAKENNUKSEN SÄILYTTÄMISEN MERKITYS

Meri-Toppilan siilorakennuksen restaurointisuunnitelmat ja suojellun rakennuksen arvo

Anna Niemelä
Opinnäytetyö
Kevät 2023
Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma

Tekijä: Anna Niemelä

Opinnäytetyön nimi: Historiallisen teollisuusrakennuksen säilyttämisen merkitys - Meri-Toppilan siilorakennuksen restaurointisuunnitelmat ja suojellun rakennuksen arvo

Työn ohjaaja: Kai Tolonen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2023

Sivumäärä: 63

Oulun Meri-Toppilassa sijaitseva siilorakennus on osa Alvar Aallon vuonna 1930 suunnittelemaa Toppilan selluloosatehdasta ja siitä tehdastoiminnan päättymisen jälkeen säilytettyä rakennuskantaa. Siilorakennus on ollut käyttämättömänä pitkän aikaa ja katedraalimainen, lähiympäristöstään erottuva monumentti on tyhjiillään seisossaan ja rapistuessaan jakanut laajasti mielipiteitä. Osa on kokenut siilon säilyttämisen tärkeänä ja siihen on tehty vuosikymmenten aikana useita käyttötarkoituksenmuutossuunnitelmia. Osa on sitä mieltä, että siilo on Oulun rumin rakennus ja se olisi pitänyt purkaa jo kauan sitten. Kohteelle ei ole useista yrityksistä huolimatta löydetty kannattavaa käyttöä. Jos sillä ei olisi ollut niin montaa puolustajaa vuosien saatossa, se olisi mitä luultavammin purettu suojelustatuksesta huolimatta.

Nyt rakennuksella on uudet kansainväliset omistajat. Heidän perustamassaan Aaltosiilo-hankkeessa rakennus on tarkoitus restauroida monumentaaliseksi Aalto -vierailukohteeksi. Lisärakennuksen kanssa siilon on suunniteltu toimivan tulevaisuudessa tutkimuskeskuksena, sekä tapahtumien ja näyttelyiden pitopaikkana.

Opinnäytetyössä selvitettiin tausta Meri-Toppilan alueen kehittymiselle teollisuusalueesta asuinalueeksi, antaen suurempi kehys siilorakennuksen alkuperäiselle tarkoitukselle, arkkitehtisuunnitelmille ja rakenteille sekä sen ympärillä vallitseville olosuhteille. Restaurointisuunnitelmia tehneiden henkilöiden haastattelujen sekä heidän tekemien tutkimusten ja suunnitelmien myötä selvitettiin, millaiset mahdollisuudet kyseisten suunnitelmien toteutuminen olisi vaatinut aikanaan ja miksi suunnitelmat jäivät toteutumatta.

Siilo on kulttuurihistoriallinen maamerkki, Aallon ensimmäinen teollisuuskohde ja arkkitehtuuriltaan ja muotokieleltään erityinen rakennus. Toisaalta rapistunut ja erikoisen näköinen rakennus keskellä muutoinkin ongelmalähiöksi leimattua Meri-Toppilaa tuo asuinalueelle keskeneräisyyden leiman. Opinnäytetyön tavoite oli pohtia, miksi siilo ja vastaavanlaiset teollisuusrakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Työssä lähestyttiin siiloon kohdistuneita menneitä ja nykyisiä restaurointisuunnitelmia olemassa olevan rakennuskannan arvon ja säilyttämisen, sekä alueidentiteetin kunnioittamisen merkityksen kautta, joiden vuoksi rakennus on merkityksellistä suojella ja säilyttää.

Asiasanat: Alvar Aalto, arkkitehtuuri, rakennussuojelu, restaurointi, siilorakennus, teollisuusrakennus.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Construction Architecture

Author: Anna Niemelä

Title of thesis: The Meaning of Preserving Historical Industry Building – Restoration Plans of Meri-Toppila Silo Building and Value of Preserving Protected Building

Supervisor: Kai Tolonen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2023

Number of pages: 63

A cathedral-like silo building stands in a dowdy neighbourhood in Oulu, North Finland. This little-known building is designed by a famous Finnish architect Alvar Aalto, and it served as a part of the Oy Toppila cellulose factory from 1931 to the late 80's. The silo has been unused for a long time and has recently mainly housed nesting pigeons.

Silo is a notable landmark of Meri-Toppila and it has always received a wide variation of opinions. Some people have tried their best to preserve the building and a wide range of restoration plans have been made to it. Although there is a mass of people who ignore the building completely or even hate it. Silo has been voted the ugliest building of the city.

In autumn 2020 City of Oulu auctioned the building and sold it to an English architect Charlotte Skene Catling and a Spanish Factum Foundation, who is specialized digital preservation of the world's cultural heritage. Their plan is to restore and revitalise the silo so it can serve as a part of a research centre in the future.

In the thesis the background and history of the Toppila area, cellulose factory and its remains has been researched. Restoration plans have been analysed and many interviews with the people who have somehow operated in touch with the silo have been made.

The aim for the thesis was to discuss why silo and similar old industry buildings are worth saving. How our cultural heritage throughout buildings reflects our everyday life and what is the meaning of reusing old buildings to its surroundings.

Keywords: Alvar Aalto, architecture, conservation, industry building, restoration.

ALKULAUSE

Muistan hyvin, kun näin Meri-Toppilassa sijaitsevan siilorakennuksen ensimmäisen kerran satunnaisella Oulun vierailullani reilu vuosikymmen sitten. Sateisena syysiltana rakennuksen katedraalimainen silhuetti piirtyi majesteettillisen näköisenä vasten taivasta, ja huomioni kiinnitti rakennuksen mystinen muotokieli sekä siitä huokuva tunnelma. Olin ihmeissäni, miksi se oli hylätty keskelle urbaania kaupunginosaa, aivan kuin kukaan ei kunnolla näkisi sitä. Mielessäni alkoi heti pyöriä mielikuvat siitä, miltä siilo näyttäisi, kun se kunnostettaisiin ja sille löytyisi uusi elämä, uusi käyttötarkoitus. Syksyllä 2020 aloittelin rakennusarkkitehtipintojani Oulun ammattikorkeakoulussa, kun siilorakennus sai uudet omistajat ja lehdistä kirjoiteltiin heidän suunnitelmistaan restauroida rakennus. Päätin saman tien, että haluan olla jollain tavalla eturivissä seuraamassa tulevia tapahtumia.

Pitkän televisio- ja elokuva-alan taustani vuoksi minulle luontevinta oli alkaa seuraamaan tapahtumaketjua dokumenttielokuvan teon kautta. Siilon historiaa ja taustoja tutkiessani havaitsin sen mielenkiinnon, jota rakennus oli saanut osakseen edellisinä vuosikymmeninä ja kuinka paljon sen säilyttämisen eteen oli tehty töitä. Sain tietää, kuinka monta puolestapuhujaa sillä oli ollut, mutta myös sen kaltaisia vastavoimia, että tilanne oli mikä oli. Dokumenttielokuvan suunnitelmien edetessä päätin tehdä siilosta myös kirjallisen tutkimuksen, koska se kaikki mitä se on, ei mahdu yhteen elokuvaan, eikä edes yhteen tutkimukseen.

Haluan kiittää arkkitehti Charlotte Scene Catlingia siitä, että näit ja löysit siilon, uskot sen tulevaisuuteen ja tuet ja kannustat sekä dokumenttielokuvan että tutkimuksen teossa. Kiitän Factum Foundationissa urauurtavaa työtä kulttuurihistorian taltioimisessa tekevää Adam Loweaa innostuksesta, inspiraatiosta sekä suurista viisaista sanoista. Valentino Tignanelli, kiitos antamastasi tuesta, tiedon jakamisesta ja ihailtavasta ”make it happen” -asenteestasi. Kiitos elokuvaohjaaja Tapio Snellman, jonka kanssa minulla on kunnia tehdä dokumenttielokuvaa. Kiitän opinnäytetyöni ohjaaja Kai Tolosta avusta paljon informaatiota sisältävän aiheen rajaukseen ja valitulla polulla pysymiseen. Suuri kiitos kaikille tutkimusta varten haastattelemilleni henkilöille, joiden asiantuntemuksen, viisauden, innostuksen ja kannustuksen avulla olen saanut tutkimusinformaation lisäksi paljon näkemystä arkkitehtuurin ja vanhan rakennuskannan arvosta.

Oulussa 28.3.2023 Anna Niemelä

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TOPPILAN MAANKÄYTÖN HISTORIA	8
	2.1 Teollistuminen	8
	2.2 Toppila Oy	10
3	TEOLLISTUMISEN PERINTÖ MERI-TOPPILASSA.....	14
	3.1 Asuinalueen kehittyminen.....	14
	3.2 Jäänteet teollisuusrakennuksista.....	16
4	SIILORAKENNUS.....	18
	4.1 Suunnittelijoiden taidonnäyte.....	18
	4.2 Rakenteet ja nykytila	20
5	SIILO SAKRAALITILANA	24
	5.1 Kappeli uudelle asuinalueelle	24
	5.2 Aallon jalanjäljissä	27
	5.3 Toistuva yritys	29
6	KULTTUURISIILO	31
	6.1 Hankkeessa tehdyt toimet	31
	6.2 Arkkitehtisuunnitelma	34
	6.3 Haasteet toteutuksen tiellä	35
7	MUUT SIILORAKENNUKSEEN KOHDISTUNEET SUUNNITELMAT	38
	7.1 Siilo asuin- ja liiketilana	38
	7.2 Siilo harrastus- ja liikuntatilana	39
	7.3 Kulttuuriperinnön saattohoito.....	42
8	AALTOSIILO-PROJEKTI	44
	8.1 Siilorakennuksen uudet omistajat.....	45
	8.2 Monumentaalinen restaurointi	45
9	TEOLLISUUSRAKENNUKSEN UUELLEENKÄYTTÖÖN MERKITYS	51
	9.1 Historiallisten rakennusten merkitys ihmisille ja ympäristölle.....	51
	9.2 Siilorakennuksen säilyttämisen merkitys	53
10	POHDINTA	55
	LÄHTEET	57

1 JOHDANTO

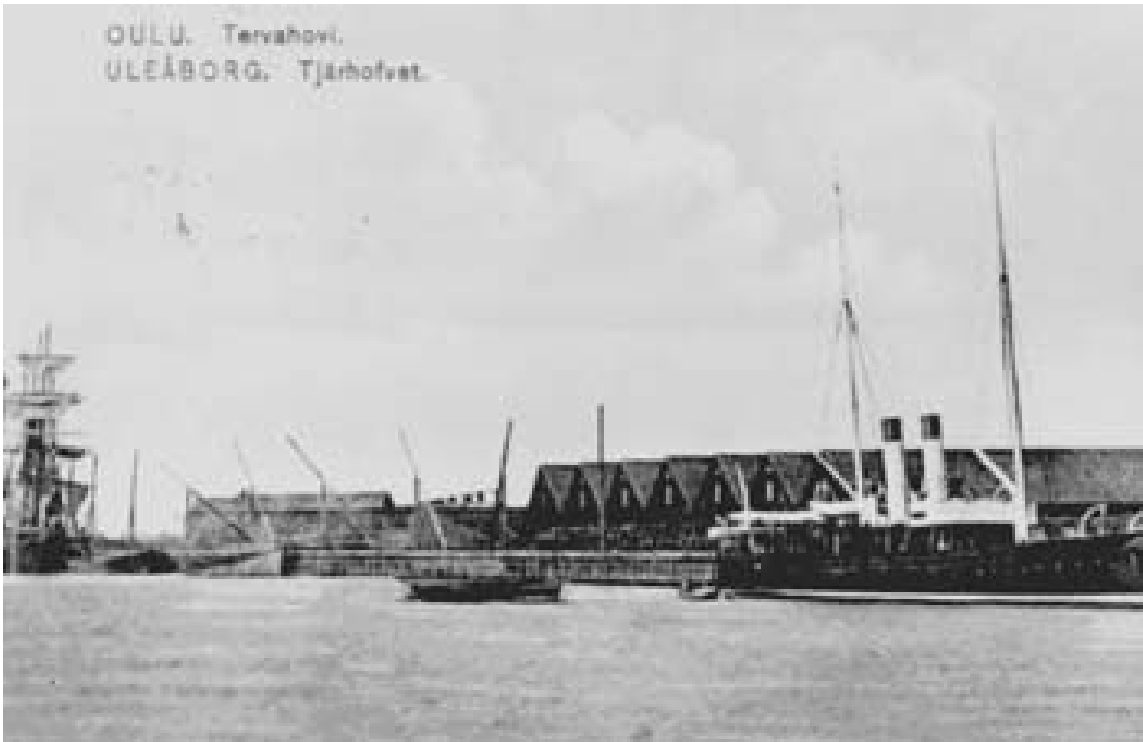
Betonisiilo seisoo keskellä Toppilan kaupunginosaa Oulussa hylättynä ja vailla merkitystä. Tämä vähän tunnettu Alvar Aallon työ on vanha hakesiilo, joka on osa entistä Oy Toppilan selluloosatehdasta. Se on jyrävä teollisuusmonumentti, joka kohoaa korkeuksiin keskellä Meri-Toppilan asuin- aluetta. Siilo on muisto teollisuuden noususta sekä siihen liittyvästä optimismista ja hyvinvoinnin kasvusta. Rakennus on ollut tyhjillään ja käyttämättä jo pitkän aikaa, ja se on päässyt pahasti rapistumaan. Useista yrityksistä huolimatta kohteelle ei ole löydetty kannattavaa käyttöä. Kymmenisen vuotta sitten sanomalehti Kalevan lukijat äänestivät siilon Oulun rumimmaksi rakennukseksi.

Syksyllä 2020 Oulun kaupunki huutokauppasi omistamansa siilon, ja uusiksi omistajiksi tuli arkkitehti Charlotte Skene Catling ja espanjalainen kulttuuriperinnön digitaaliseen säilyttämiseen erikoistunut säätiö, Factum Foundation. Heidän suunnitelmansa on ennallistaa ja remontoida siilorakennus, jotta se voisi toimia tulevaisuudessa osana tutkimuskeskusta. (Aaltosiilo 2023.)

Tutkimuksessa selvitetään satamatoiminnan ja teollistumisen myötä muotoutuneen Toppilan historia, alueella 1930-luvulta 1980-luvun loppuun vaikuttaneen Oy Toppilan selluloosatehtaan vaiheet sekä alueen kehittyminen teollisuusalueesta asuinalueeksi 1990-luvun laman aikaan. Taus-toituksella annetaan suurempi kehys siilorakennuksen alkuperäiselle tarkoitukselle, arkkitehtisuunnitelmille ja rakenteille sekä vallitseville olosuhteille. Tutkimuksessa käydään läpi vuosikymmenten aikana siiloon tehtyjä käyttötarkoituksenmuutossuunnitelmia; mitä suunnitelmat pitivät sisällään ja miksi ne eivät toteutuneet. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mikä oikeastaan on historiallisen teollisuusrakennuksen suojelun ja säilyttämisen merkitys. Millainen vaikutus rakennushistorialla on ihmisille ja ympäristölle, sekä alueidentiteetin muodostumiselle?

2 TOPPILAN MAANKÄYTÖN HISTORIA

1880-luvulla satamatoiminnan ja teollistumisen myötä muotoutunut Toppila (kuva 1) on Oulussa sijaitseva alue, jonka arvo on valtakunnallisesti merkittävä. Merenrannalla, Oulujoen pohjoispuolella sijaitseva Toppila voidaan jakaa kahteen alueeseen; 1990-luvulla asuinalueeksi kehittyneeseen Meri-Toppilaan sekä vanhaan Toppilaan, jonka rannoille on 2000-luvun aikana muodostunut Toppilansalmen asuinalue rintamamiestalopitoisen vanhemman rakennuskannan lisäksi. Maastoltaan tasainen, puistomainen ja hyvien vesi- sekä maayhteyksien varrella sijaitseva alue kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen Oulujoen suiston maisema-alueeseen. (Niskala 2011, 4, 6.)

KUVA 1. Tervahovin seutu Toppilan satamassa ennen vuotta 1901 (Pohjois-Pohjanmaan museo)

2.1 Teollistuminen

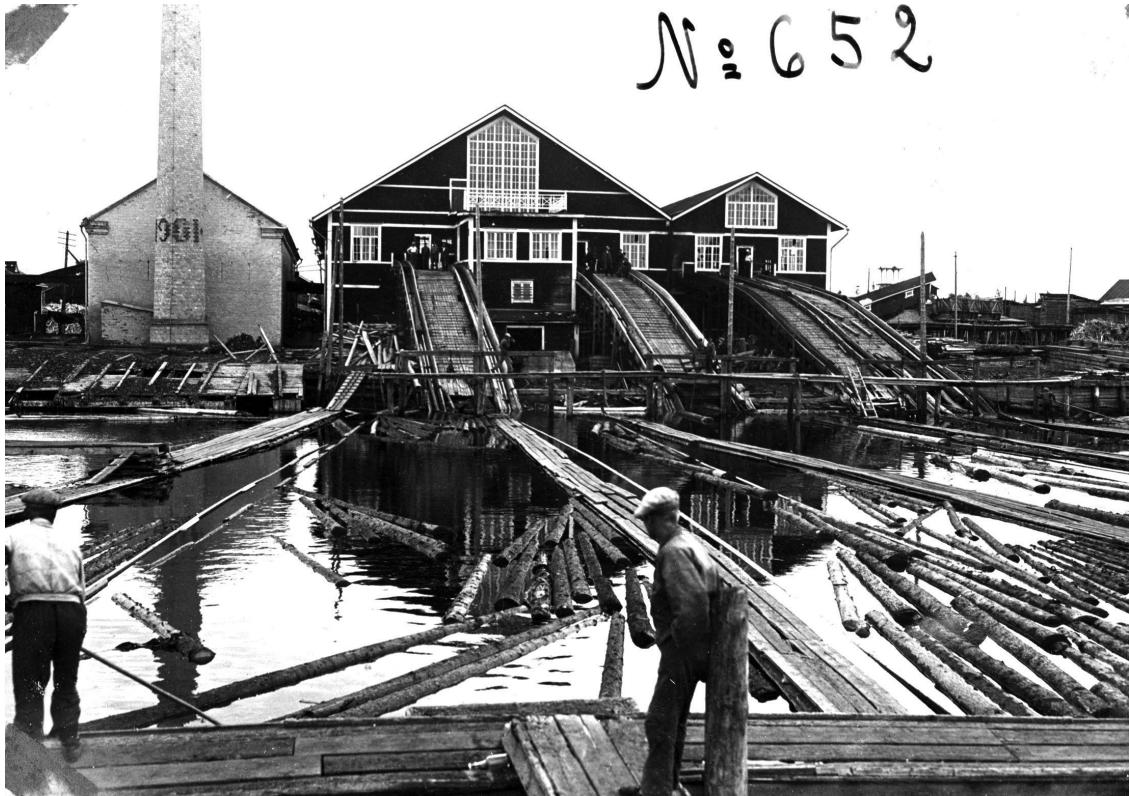
Toppila sai alkunsa, kun marraskuussa vuonna 1724 syksyisen suurtulvan myötä vesi nousi Oulujoessa niin korkealle, että se puhkasi tiensä Toppilansalmen läpi. Pian sen jälkeen Toppilansalmesta tuli Oulun uusi ulkosatama, josta kehittyi myös merkittävä varasto- ja teollisuusalue. Talonpojilta, mm. Toppilan ja Koskelan tiloilta, ostetuilla alueilla alkoi tervan vientiin liittyvä teollisuus.

Tervakauppa kukoisti aina kesäkuuhun 1854 asti, jolloin englantilaiset sotajoukot polttivat Krimin sodan aikana Tervahovin, sataman laiturirakenteet, varastot sekä laivat. Sota ja sen puitteissa tapahtunut tuhoisa hävitysretki loivat taitekohdan Toppilan alueen maankäytön kehityksessä. (Niskala 1999, 49; Niskala 2011, 8.)

Sodan jälkeen Tervahovi perustettiin entiselle paikalleen Toppilansalmen koillisrannalle, rantatontteille keskittyi varasto- ja teollisuusalue ja tervaporvareiden huvila-alue rakentui rantatonttien yläosaan. Oulun lääninarkkitehti majuri Johan Oldenburg laati alueen palstoitussuunnitelman, ja myöhemmin alueelle kehittyi teollisuuslaitoksia, jotka olivat keskittyneet muun muassa laivanrakennukseen, oluen panemiseen ja sahatoimintaan. (Niskala 1999, 49; Niskala 2011, 8.)

Oulussa vaikuttanut kauppaneuvos, laivanvarustaja ja tervaporvari J.W. Snellman perusti vuonna 1878 Toppilan höyrysahan. Sahan perustamiseen vaikutti suurelta osin se, että Oulun yläpuolisten jokien alueella oli tuohon aikaan tukeista ylitarjontaa, joten alue oli otollinen paikka menestyvälle sahateollisuudelle. Sahateollisuus kukoisti ja toiminta ylsi vuosisadan vaihtumisen yli. Vaikka pulavuosina tuotanto tyrehtyi, jälleen vuonna 1927 sahattiin ennätysellinen määrä tukkeja. (Niskala 2011, 9-10, 12.)

Oulussa sahatoiminta hiipui nopeasti, muita alueen sahoja jäi seisomaan tyhjilleen, ja oululaisten suursahojen aikakausi päättyi, kun Toppilan saha lopetti toimintansa vuonna 1930 (kuva 2). Yli puoli vuosisataa Toppilan rannalla harjoitettu sahateollisuus siirtyi historiaan. (Niskala 2011, 10, 12.)

KUVA 2. Toppilan saha vuonna 1930 (Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto 1930)

2.2 Toppila Oy

Samaan aikaan kun muuallakin Suomessa siirryttiin suhdanneherkstä sahatavaran viennistä paperiteollisuustuotteiden pariin, Toppilan teollisuusalueelle jatkumoa toi vuonna 1931 perustettu sulfiteelluloosatehdas (kuva 3). Sahateollisuudelta käyttämättömäksi jäänyt maa-alue myytiin Osa-keyhtiö Toppilalle, jonka perusti englantilainen vakavarainen perheyhtiö Dixon & Son Limited. Yhtiöllä oli paperitehtaat Gimsbyssä ja Oughtbridgessä, he halusivat varmistaa raaka-aineensa saannin ja olivat kiinnostuneita ostamaan puuhiomon Norjasta. Suomalainen vuorineuvos Gösta Serlachius oli Joseph Dixonin hyvä tuttava, ja hänen ansiostaan englantilaisten katseet kääntyivät Suomeen. (Niskala 1999, 38.)

KUVA 3. Toppilan tehtaan rakentaminen 1931 (Kalevan kuva-arkisto 1931)

Osakeyhtiö Toppilan perustava kokous pidettiin syksyllä 1927, ja sen tehdasrakennukset suunniteltiin pystytettäväksi Koskelan tilaan kuuluneelle alueelle. Gösta Serlachius nimitettiin O.Y. Toppilan varapuheenjohtajaksi. Rakennushanketta suunnittelemaan ja johtamaan kiinnitettiin insinööri K.J. Mattas apunaan insinööri Lars Nyrop. Tehdasalueen rakennusten sijoitteluun vaikuttivat pääasiassa tarvittava teollisuusprosessin työnkulku. (Aalto 1931, 188; Niskala 1999, 38.)

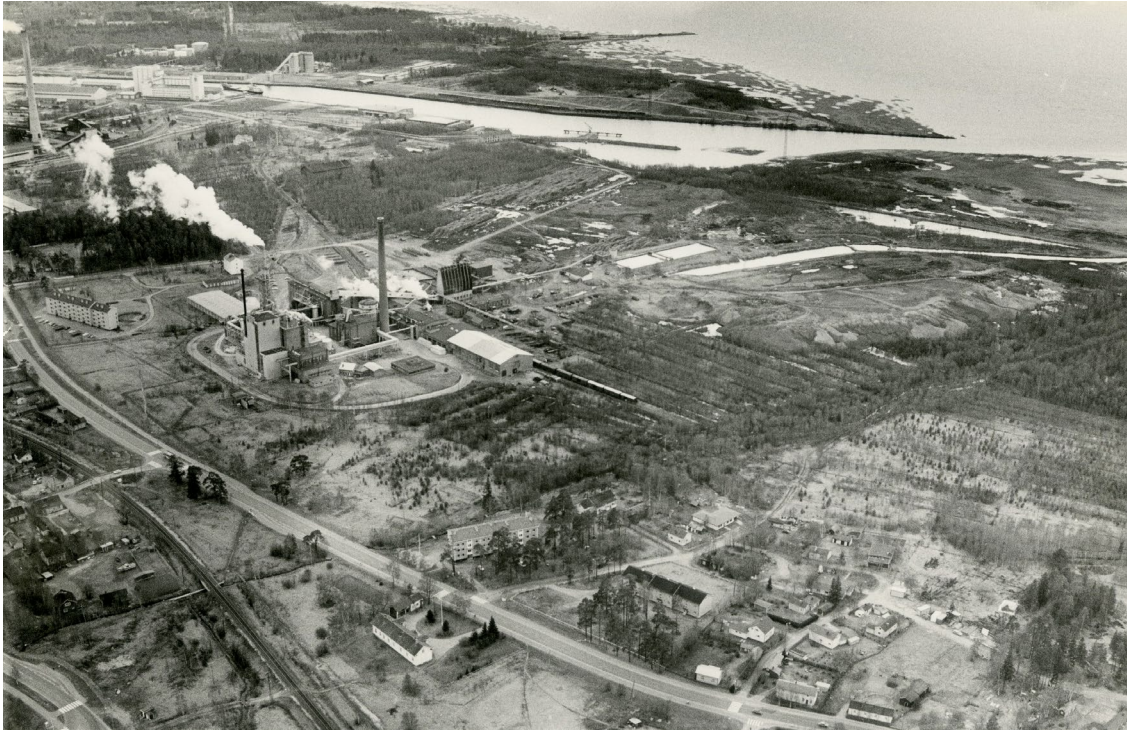
Arkkitehti Alvar Aalto (kuva 4) pyydettiin suunnittelemaan rakennusten arkkitehtonista ilmettä, julkisivuja ja väripalettia. Ennen Aallon osallistumista suunnittelutyöhön, oli alueen rakennusten pohjasovitukset ja rakenteelliset suunnitelmat jo tehty. Alvar Aallon suunnitelmiin lukeutui rakennusten ulkoinen muotoilu, ikkuna- ja ovirakenteet sekä osa porraskaisuista. Arkkitehdin alkuperäisiä suunnitelmia yksinkertaistettiin hyvin paljon englantilaisen omistajan pyynnöstä ennen niiden toteuttamista. (Aalto & Nyrop 1931, 188; Laaksonen ym. 2004, 99; Niskala 2011, 12.)

KUVA 4. Alvar Aalto Toppilassa tehtaan avajaisissa 1931 (Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto 1931)

Rakennustyöt aloitettiin kesällä 1930, ja jo reilua vuotta myöhemmin tehdas käynnistettiin. Tehtaan välittömään läheisyyteen rakennettiin työntekijöiden asutusalue virkistys- ja urheilualueineen. Junarataverkosto ulottui tehtaalta satamaan, ja Toppilansalmen laituri sekä sen viereinen alue toimivat Toppila-yhtiön varastointi- ja lastausalueina. Tehdasalue käsitti yhteensä 58 hehtaaria yhtiön omaa maata, 51 hehtaaria vuokramaata, 400 metriä laituria ja 7,5 hehtaaria vesialuetta puutavaran varastointiin. (Eräpuu 1956, 3–4, 9; Niskala 2011, 12, 18.)

Suurin osa tehtaan rakennuksista rakennettiin vuosina 1930–31, mutta niitä uusittiin, rationalisoitiin ja laajennettiin jatkuvasti. 1970-luvun alussa Dixonien Grimsbyn paperitehdas jouduttiin sulkemaan tulipalon vuoksi. Yhtiön taloudellinen tilanne heikkeni, ja he möivät Toppila Oy:n osakekannan Kajaani Oy:lle, joka jatkoi tehtaan toimintaa vuoteen 1985 saakka (kuva 5 ja 6). (Niskala 1999, 38–39.)

KUVA 5. Toppilan tehdasalue vuonna 1985 (Laine 1985)

KUVA 6. Toppilan tehdasalue vuonna 1985 (Ahonen 1985)

3 TEOLLISTUMISEN PERINTÖ MERI-TOPPILASSA

Oulun kaupunki osti teollisuusalueen rakennuksineen sulfiittiselluloosatehtaan toiminnan loppumisen jälkeen vuonna 1987. Meri-Toppilaksi nimetylle alueelle (kuva 7) kaavoitettiin 1980-1990 lukujen taitteessa asuntoalue noin 2000 asukkaalle. Sahan ja sulfiittitehtaan historiasta on kertomassa muutamia alueelle jätettyjä suojeltuja rakennuksia. (Niskala 2011, 30.) Museovirasto on luokitellut Toppilan satama- ja teollisuusalueen, johon kuuluvat entiset Toppila Oy:n rakennukset, valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. (Museovirasto 2009.)

3.1 Asuinalueen kehittyminen

1980-luvun lopulla Meri-Toppilaan kohdistuvat suunnitelmat olivat hulppeammat kuin mihin toteutuksessa päädyttiin. Alueen arvo läheisine merenranta-alueineen otettiin huomioon, ja suunnitelmissa oli korkealaatuisen asuntoalueen rakentaminen, työpaikkojen muodostaminen sekä puistojen ja virkistysalueiden kuntoon saattaminen. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan vanhan rakennuskannan säilyttäminen ja entisten tehdasrakennusten käyttötarkoituksen muutos huomioitiin myös suunnitelmissa. (Makkonen 1988, 47.)

Rakentaminen osui kuitenkin 1990-luvun lamavuosiin, jolloin omistusasuntojen kysyntä oli vähäistä. Suunnitteluvaiheessa pöydällä olleet merenrantojen palvelut jäivät toteutumatta, ja tuolloin myös osa vanhoista teollisuusrakennuksista jäi tyhjilleen. Alueelle rakennettiin lähinnä vain asuintaloja, joista suurin osa oli vuokrayhtiöiden omistuksessa (kuva 8). Toteutus loi alueelle keskenräisyyden leiman, ja alue sai ongelmalähiön maineen. (Özer-Kemppainen, Suikkari & Hentilä 2012, 12.)

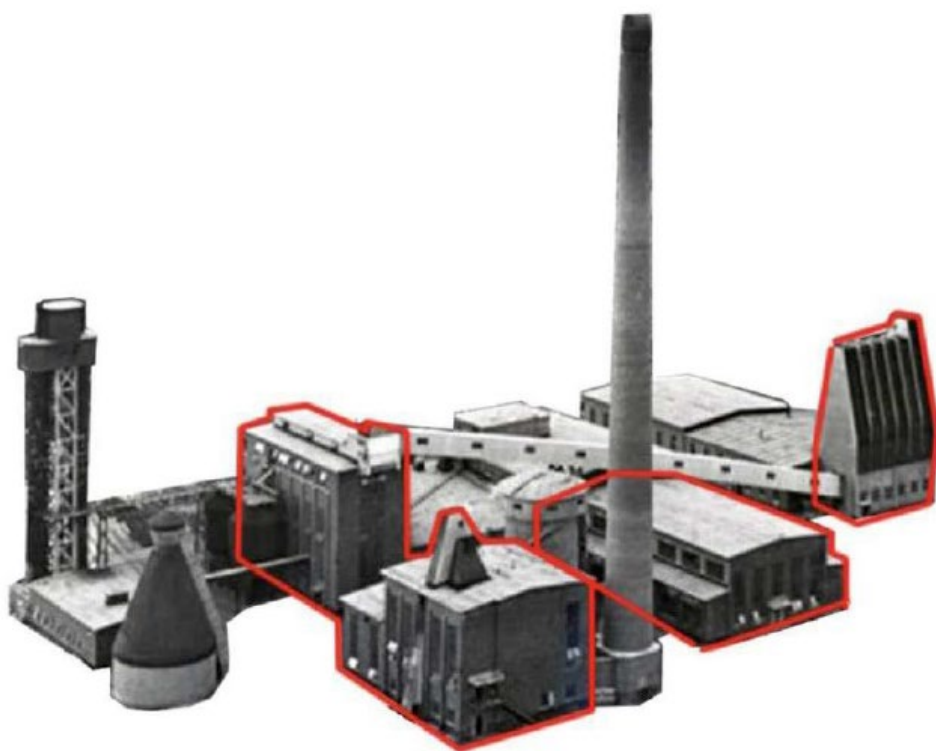
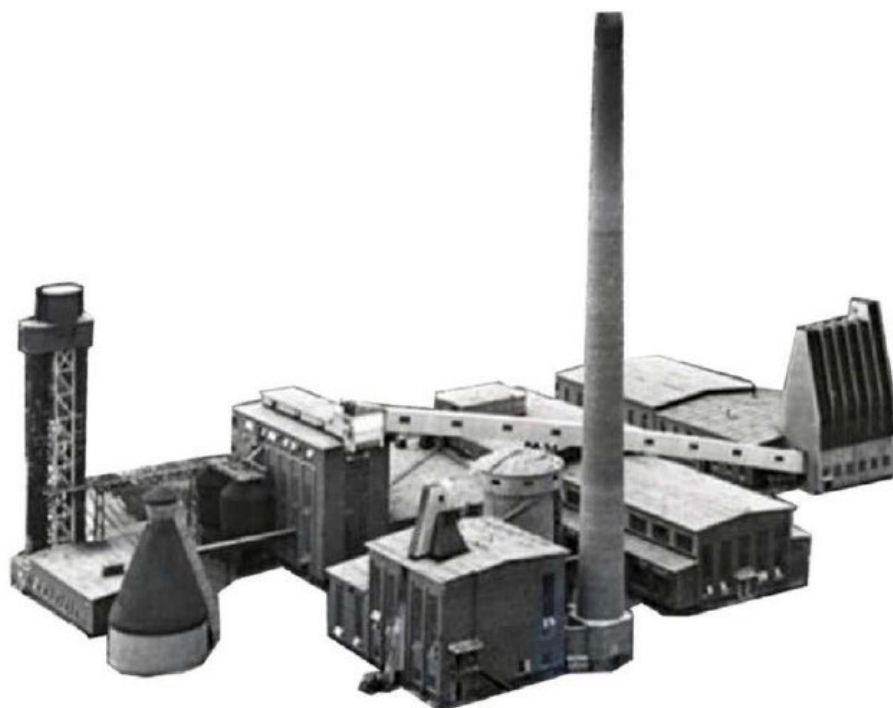
KUVA 7. Meri-Toppilan asuinaluea aletaan rakentamaan entiselle tehdasalueelle 1993 (Rasila 1993)

.KUVA 8. Meri-Toppilan asuinalue vuonna 1996 (Kalevan kuva-arkisto 1996)

3.2 Jätteet teollisuusrakennuksista

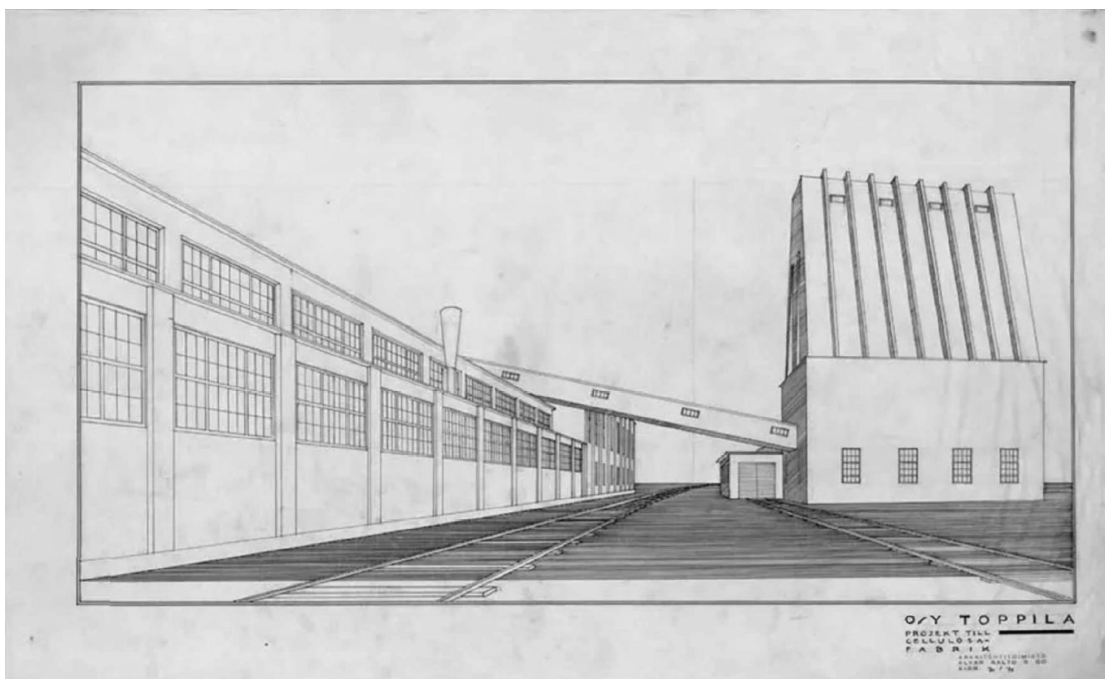
Meri-Toppilan uudelleenkaavoittamisen yhteydessä yli puolet vanhoista tehtaaseen kuuluneista rakennuksista purettiin. Alueen historiasta kertoviksi maamerkeiksi jätettiin muutamia rakennuksia, joille etsittiin uusi käyttötarkoitus (kuva 9). Keittämörakennus muutettiin opiskelija-asunnoiksi, kuivaamorakennus myymälä- ja liiketiloiksi, laboratorioon tuli ravintola ja kioski sekä korjaamoon monipalvelukeskus. Haasteelliseksi koettu voimalarakennus löysi myös ajan saatossa uuden käyttötarkoituksen kiipeilykeskuksena. Ainoastaan katedraalimaiseen puuhakkeen säilyttämiseen tarkoitettuun siilorakennukseen ei ole löytynyt sopivaa uutta käyttöä useista yrityksistä huolimatta.

KUVA 9. Toppila Oy ja tehtaasta jäljelle jääneet rakennukset (Pohjois-Pohjanmaan museo /Skene Catling de la Peña)

4 SIILORAKENNUS

Meri-Toppilan keskeinen symboli ja maamerkki on tyhjiillään oleva modernin teollisuusarkkitehtuurin klassikko, katedraalimainen selluloosatehtaan hakesiilo. Insinöörien, Nyrop ja Mattas, rakenne-suunnitelmiin ja arkkitehti Alvar Aallon arkkitehtuuriin pohjautuva rakennus (kuva 10 ja 11) seisoo tyhjiillään 1500 neliömetrin kokoisella tontilla nykyisen Meri-Toppilan keskustassa. Sitä ympäröi 1990-luvulla rakennettu asuinrakennuskanta sekä uuden käyttötarkoituksen löytäneet aikalaiset, vanhat säilytetyt ja restauroidut teollisuusrakennukset.

KUVA 10. Toppila Oy:n havainnekuva (Alvar Aalto -säätö 1930)

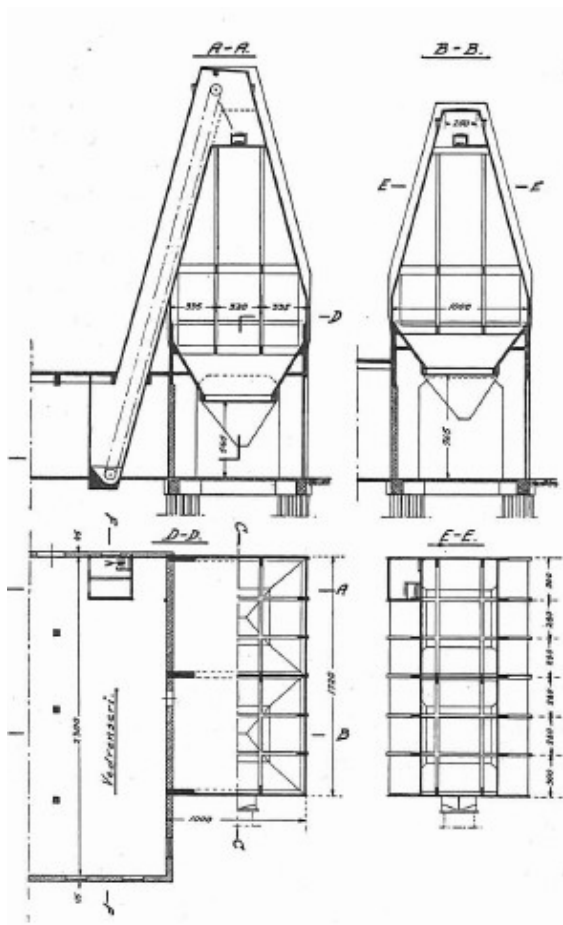
4.1 Suunnittelijoiden taidonnäyte

Siilo rakennettiin Osakeyhtiö Toppilan perustamisen aikaan vuonna 1930. Puuhakkeen varastoinnista varten tehty rakennus käsitti alun perin kaksi siiloa, mutta vuonna 1959 tehtaan rationalisoinnin yhteydessä rakennusta laajennettiin saman muotoisella kolmannella siilolla, jonka suunnittelusta vastasi diplomi-insinööri Eppu Niemelä. (VTT 1986, 27; VTT 1987, 10–11.)

Siilorakennuksen ylöspäin kapeneva muoto on perua rationaalisesta ajattelusta, siitä että siilot voitaisiin täyttää täysin ja välttää holvimuodostuminen, koska puulastut kasaantuvat jyrkästi siiloon

laskeutuessaan. Insinöörit suunnittelivat muotokielen myös muun muassa siitä syystä, että korkealta rakennuksesta lähtevän kuljetinkäytävän liian suuret jännevälit vältettäisiin. Puuhake tuotiin siilorakennukseen puupuhdistamosta silojen sivulla sijaitsevalla nostimella, ja varastoinnin jälkeen se kuljetettiin kuljetinkäytävän hihnaa pitkin jalostusprosessin seuraavaan vaiheeseen. Rakennusinsinööri Nyrop kertoo vuonna 1931 Arkkitehti-lehdessä pitäneensä lastusäilöjä eli siilorakennusta yhtenä tehdaskompleksin rakenteellisesti kiintoisimpana rakennuksena. (Aalto & Nyrop 1931, 190–193.)

O.Y. Toppilan tehdasrakennusten suunnittelu antoi Aallolle paljon, vaikka kyseessä oli vain ulkoinen arkkitehtuuri. Se oli hänen ensimmäinen arkkitehtuurin ja modernin tekniikan yhdistävä projektinsa, ja hän paneutui annettuun työtehtävään huolella. Samaan aikaan Aalto muun muassa suunnitteli Paimion parantolaa ja oli juuri nousemassa kansainväliseen tietoisuuteen. 1930, jolloin arkkitehtien innostus koneisiin ja hyötyarkkitehtuuriin oli koholla, Aalto osallistui ensimmäiseen pohjoismaisen modernismin kattavaan näyttelyyn Tukholmassa, jossa oltiin hyvin kiinnostuneita Toppilan tehdassuunnitelmasta. (Makkonen 1988, 47–48; Eisenbrand ym. 2017, 91.)

KUVA 11. Siilorakennuksen leikkauskuvia (Alvar Aalto -säätö 1930)

Aalto näki paljon vaivaa kohteen suunnitteluun, oli ilmeisen tyytyväinen lopputulokseen ja suunnittelijat saivat huomiota osakseen. Englantilainen kriitikko Philip Morton Shand julkaisi esittelyjä Toppilan tehtaasta ja muista sen aikaisista Aallon töistä *Architectural Review*issä ja *Architects Journal*issa. Kesällä 1931 Alvar ja Aino Aalto pääsivät esittelemään Toppilan tehdasta kansainvälisen avantgarden kärkihahmoin kuuluneelle taiteilijalle ja Bauhausin mestarille Lázló Moholy-Nagylle, joka vieraili Suomessa ystävättärensä Ellen Frankin kanssa Aaltojen vieraana (kuva 12). (Eisenbrand ym. 2017, 85, 91.)

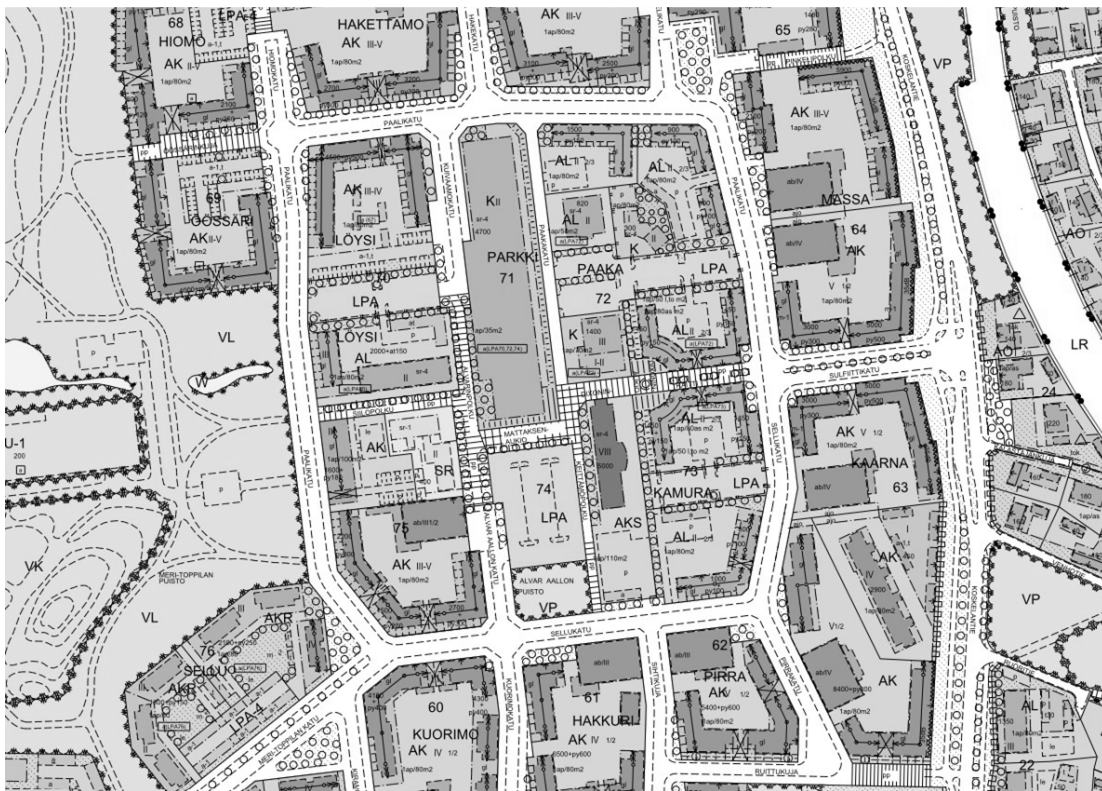
KUVA 12. Aino Aalto ja Lázló Moholy-Nagy Oulussa kesällä 1931 (Alvar Aalto -säätö 1931)

4.2 Rakenteet ja nykytila

Siilorakennuksen pohjapinta-ala on 258 m² ja tilavuus 5 630 m³. Rakennus on perustettu korkeiden puupaalujen varaan. Teräsbetonikehät muodostavat sen kantavan rakenteen ja sitä ympäröi teräsbetonivaippa. Ulkoseinien alaosat on muurattu tileistä. Rakennuksen huipulla sijaitseva tasakatto on valettu betonista ja lattia on teräsbetonia. Rakennuksen yläosassa, etelä- ja pohjoissivuilla, on ikkuna-aukot, jotka ovat aikanaan avautuneet siilon hihnakuuljettimen tilaan. Ikkunat olivat alun perin lasitiilisiä. (VTT 1986, 28; VTT, 1987, 11.)

Silmämääräisellä tarkastelulla voi todeta, että seinien rappauksen alkuperäisestä keltavihreästä värimaailmasta ei ole jäljellä enää kuin häivähdys. Ulkopuoliset viettävät pinnat, jotka on käsitelty Naolilla, ovat haalistuneet. Betonirappaus on pääosin kulunut pinnoilta niin pahasti pois, että tiilirakenteet ovat paljastuneet. Rakennus on ollut tyhjiillään ja käyttämättä jo pitkän aikaa ja se on pääsyt pahasti rapistumaan. Linnut ovat päässeet pesimään tiilten väleihin, ja rakennus on joutunut ilkkivallan kohteeksi.

Tontti, jolla siilorakennus sijaitsee, on merkitty asemakaavassa (kuva 13) suojeltavien rakennusten korttelialueeksi (SR) ja siilorakennus on suojeltu asemakaavamerkinnällä (sr-1). Tontin pinta-ala on 1494 m², ja sillä on käyttämätöntä rakennusoikeutta 400 m², joka on mahdollista rakentaa kahden kerroksen korkeuteen. (Oulun kaupungin karttapalvelu ja kaavamääräykset 1997.)

KUVA 13. Meri-Toppilan alue, ote asemakaavasta (Oulun kaupungin karttapalvelu 2022)

Oulun kaupungin asemakaavanmuutoksen selostus, joka koskee 30.12.1997 päivättyä asemakaavakarttaa Toppilan kaupunginosan korttelin 75 osalle:

Rakennustaiteellisesti arvokas siilorakennus lisärakennusoikeuksineen erotetaan omaksi tontikseen merkinnällä SR. Lisärakennukselle merkitään rakennusoikeutta 400 k-m² kerrosluvun ollessa II. Merkintä SR tarkoittaa suojeltavien rakennusten korttelialuetta, jolla korttelialueen käyttötarkoituksen tulee edistää alueen rakennustaiteellisten, kulttuurihistoriallisten tai kaupunkikuvallisten arvojen säilymistä. Siilolle merkitty sr-1 osoittaa suojeltavan rakennuksen tai sen osan, jota ei saa purkaa.

(Oulun kaupungin karttapalvelu ja kaavamääräykset 1997.)

Kaavamääräyksissä sr-1-merkintä tarkoittaa:

Suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa. Rakennukseen tai sen lähiympäristöön ei saa tehdä sen rakennustaiteellista, kulttuurihistoriallista tai kaupunkikuvallista arvoa alentavia muutoksia. Mikäli rakennuksessa tai lähiympäristössä on tällaisia aiemmin suoritettu, on ne rakennusten korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen ja lähiympäristöön sopivalla tavalla. Lisä- ja uudisrakentamisesta sekä muutoksista tulee pyytää museolautakunnan lausunto.

(Oulun kaupungin karttapalvelu ja kaavamääräykset 1997.)

Toppilan alueella on useita vanhoja suojeltuja teollisuuskohteita, joihin on rakennettu asuntoja ja liiketiloja ja joille on näin ollen löydetty uusi käyttötarkoitus. Siilorakennukselle on löytynyt suojelijoita, sen puolesta puhujia, mutta myös sen purkamisen kannalla olevia. Vuonna 2009 sanomalehti Kalevan lukijat äänestivät sen Oulun rumimmaksi rakennukseksi (Kaleva 2009). Veistokselliselle, kapealle ja korkealle siilorakennukselle on tehty vuosien aikana useita käyttötarkoituksenmuutossuunnitelmia, mutta yksikään niistä ei ole toteutunut.

KUVA 14. Siilorakennus vuonna 1985 (Ahonen 1985)

5 SIILO SAKRAALITILANA

Ensimmäisen uudelleenkäyttösuunnitelman siilorakennukseen teki Leena Makkonen vuonna 1988 osana diplomityötään Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolla. Makkosen työn lähtökohtana oli tilanne, jossa Meri-Toppila oli vasta alkamassa muotoutumaan asuinalueeksi tehdastoiminnan loputtua alueella. (Makkonen 2022.)

5.1 Kappeli uudelle asuinalueelle

Vuonna 1988 Oulun kaupunki oli tehnyt päätöksen muuttaa entinen Toppilan tehdasalue asuinalueeksi noin 1900 ihmiselle ja uuden seurakuntatilan tarve alueelle oli ilmeinen. Makkonen teki siilorakennukseen uudelleenkäyttösuunnitelman sakraalitalalle, johon siilon sakraalirakennusta muistuttava, lähiympäristöstään erottuva, korkeuteen kohoava ja ylöspäin kapeneva muotokin innoittaa (kuva 15). (Makkonen 1988, 56; Makkonen 2002.) Sakraalitalalla tarkoitetaan vihkimällä pyhitettyä tilaa, joka on ensisijaisesti tarkoitettu jumalanpalveluskäyttöön. Sakraalitaloja ovat kirkolliset rakennukset ja kappelit sekä niiden yhteydessä olevat tilat seurakunnan eri toiminnoille. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2022.)

Makkonen kiinnostui erityisen kohteen suunnittelutyöstä paljolti sen ansiosta, että rakennus on Aallon suunnittelema. Hän työskenteli tuohon aikaan Oulun kaupungin asemakaavoitusyksikössä ja sai kuulla, että Toppilan aluetta aletaan kaavoittamaan asuinalueeksi. Makkonen koki rakennuksen edustavan merkittävää osaa Oulun teollisuus- ja paikallishistoriaa sen ollessa kiinnostava ja erilainen maamerkki, rakenteellisestikin ihmeellinen ja myös siitä syystä hyvin vaikea rakennus. (Makkonen 2022.)

Suojelustatuksen perusteella voi lukea Oulun kaupungin tahtotilan olleen korkealla siilon uudelleenkäyttönotolle muiden tehtaasta säilytettyjen rakennusten rinnalla. Siilo oli yhtenä muiden säilytettyjen rakennusten joukossa, hyvin keskeinen ja Toppilan tehdasalueen toimintaa kuvaava rakennus. (Makkonen 2022.)

Valtion teknillinen tutkimuskeskus oli tehnyt edellisenä vuonna rakennukseen kuntoarvion, jossa se oli myös pohtinut siilon uudelleenkäyttöä todeten, että sen soveltuvuus kappeliksi oli hyvä. Kuntoarviossa todetaan, että rakennuksen uudelleenkäyttö vaatii ensin purkutöitä: ulkopuoliset putkistot, kuljettimen tukirakenteet, puiset kävelysillat ja suppiloiden teräsosat tulee poistaa. Korjausehdotuksina raportissa mainitaan muun muassa julkisivujen halkeamien paikkaus, vesieristyksen ja tiiliseinien rappauksen uusiminen, ikkunoiden ja ovien korjaus, seinissä olevien tarpeettomien aukkojen sulkeminen sekä pohjoisosan lattian painumisen korjaus. (VTT 1987, 21.)

KUVA 15. Katedraalimainen siilorakennus muistuttaa muotokieleltään sakraalirakennusta

5.2 Aallon jalanjäljissä

Siilorakennuksen suunnitellut Alvar Aalto teki uransa aikana monia kirkkosuunnitelmia, joista seitsemän kirkkoa ja yksi kellotapuli toteutuivat. Sen lisäksi että Leena Makkonen halusi suunnitelmiaan pitää arvossa vanhaa siilorakennuksen arkkitehtuuria, hän otti vaikutteita Aallon sakraalisuunnitelmista. Meri-Toppilan alkaessa vasta rakentamaan asuinalueeksi ymmärrettiin, että säilytettyjen tehdasrakennusten uudelleenkäyttöä suunniteltaessa tulee pitää huolta siitä, että niiden tulee voida palvella käytössä, joka niille soveltuu ilman liiallisia muutoksia niiden olemassa olevaan arkkitehtuuriin. (Makkonen 1988, 55, 57; Makkonen 2022.)

Suunnitelmassa vanha siilorakennus muuttuu kappeliksi, jossa voidaan pitää noin 150 hengen tilaisuuksia. Tilasta löytyy alttarikoroke, jossa risti sijaitsee epäsymmetrisesti kirkkotilaan nähden, kevyet sermit toimivat tilanjakajina ja valaisimet ovat saaneet muotonsa rakennuksessa olleista metallisuppiloista. Sisustus on yksinkertainen ja toteutettu irtokalustein sekä vaalein pinnoin. Tämä viittaa Aallon konstailemattomuuteen ja hartauden korostamiseen. (Makkonen 1988, 69.)

Aallon toistuva teema sakraalisuunnitelmissa oli niiden sisältämät ”piazzat”, jollaisen Makkonen sisällytti myös siilon suunnitelmaan. Kellotorni taas muistuttaa toteutumattomasta Riolan kellotornista. Muita viittauksia Aallon arkkitehtuuriin suunnitelmassa ovat muun muassa sisäänkäyntejä suojaavat vapaamuotoiset katokset, sekä ruusutarha, joka on Aallon Muuramen kirkkosuunnitelman toteutumaton puutarha (kuva 16). (Makkonen 1988, 57, 68, 69.)

Makkosen suunnitelma muuttaa siilo sakraalirakennukseksi ei vaatinut raskaita muutoksia sen rakenteisiin tai olemassa olevaan arkkitehtuuriin. Päinvastoin siilon muoto inspiroi sakraalisuunnitelmiin, ja Makkosen ajatus oli, että uudelleenkäyttö kohottaa rakennuksen arvoa. Suunnitelma sisältää uudisrakennuksen, siilolle alisteisen lisäsiiven, johon uuden käyttötarkoituksen vaatimat lisätilat voidaan sijoittaa, jotta siilorakennus pystytään säilyttämään lähes ennallaan. (Makkonen 1988, 56; Makkonen 2022.)

KUVA 16: Muuramen kirkkosuunnitelma (Alvar Aalto -säätö 1929)

Siilon kappelisuunnitelma ei ollut hurjia varoja vaativa toimenpide, vaan tilan pelkistäminen ja tyhjäksi raivaaminen olivat sen suurimmat toimet. Seurakunta ei ollut Makkosen suunnitelmassa aktiivisesti mukana, ja vaikka suunnitelma sinällään oli käyttökelpoinen ja vaatimattomien lisätilojen kanssa rakennus olisi tarjonnut järkevät tilat seurakunnan toiminnalle, suunnitelmaa ei koskaan viety realistiselle tasolle saakka. (Makkonen 2022.)

Makkonen pitää edelleen hyvin mahdollisena sitä, että siiloon olisi joskus voinut tulla sakraalitila. Aiempina vuosikymmeninä se olisi jopa voinut olla potentiaalisempaa, koska tällä hetkellä kirkon mahdollisuudet rakentaa sekä ylläpitää rakennuksiaan on huonossa tilassa, ja kirkko sekä muut julkiset toimijat pyrkivät pääsemään eroon kaikesta ylimääräisestä rakennuskannastaan. (Makkonen 2022.)

Siilolla oli suojelustatus-merkintä jo vuonna 1988, ja Makkosen mukaan kerran annetusta suojelujatkuksesta ei pitäisi kevyin perustein luopua. Teollisuuden arkkitehtuurilla ja käyttö rakennuksilla on iso arvo ja niiden avulla syntyy oikeanlainen käsitys menneisyydestämme sekä aikaisemmista rakennuksista ja rakennustavoista. Mitään rakennusta ei voi kuitenkaan ”pystyyn suojella” ikään

kuin arkisena monumenttina ja haasteellista on, jos rakennukselle ei useista yrityksistä huolimatta löydy käyttöä. (Makkonen 2022.)

5.3 Toistuva yritys

Vuosina 2006-2007 Suomen luterilaisella evankeliumiyhdistyksellä oli varaus siilorakennukseen, johon se suunnitteli kappelia. Siilo oli edelleen Oulun kaupungin omistuksessa ja sille oli etsitty pitkään sopivaa käyttötarkoitusta. Evankeliumiyhdistys haki remonttiin mukaan yhteistyökumppaneita. He olisivat tarvinneet yksi tai kaksi tahoa, jotka olisivat lähteneet yhdessä heidän kanssaan rahoittamaan kunnostustöitä. Remonttikustannukset olivat korkeat, arviolta kaksi miljoonaa euroa. Koska yhteistyökumppaneita ei löytynyt, yhdistyksen taloudesta vastaavat pitivät riskiä liian suurena. (Laine 2007.)

Ajatus maailmalaajuisesta huomiosta Alvar Aallon suunnittelema kunnostuskohteelle ja mahdollisuudet tulla suosituksi turistinähtävyydeksi olivat oman käyttötarkoituksen lisäksi evankeliumiyhdistyksen mielessä. Kappelihankkeen kariutuminen ei tullut pettymyksenä ainoastaan yhdistykselle. Oulun yliopiston arkkitehtipiskelijat olivat perehtyneet siilon mahdollisuuksiin restaurointikurssilla ja tehneet siihen arkkitehtisuunnitelmia professoriarkkitehti Kaisa Broner-Bauerin johdolla, joka oli henkilökohtaisesti vinkannut evankeliumiyhdistykselle siilon mahdollisuuksista. (Laine 2007.) Kaisa Broner-Bauerin mielestä siilon vertikaalinen arkkitehtoninen hahmo ja korkea sisätila sopisivat hyvin kappeliksi, ja hän yritti omalta osaltaan löytää tahoa, joka olisi ollut kiinnostunut senkaltaisesta projektista. Hän oli ohjaajana Makkosen diplomityössä ja halusi pitää siilorakennuksen yliopiston harjoitustöiden (kuva 17) aiheena etenkin sen rakennussuojeluun ja uuden käyttötarkoituksen valintaan liittyvän problematiikan vuoksi. (Broner-Bauer 2022.)

KUVA 17: Arkkitehtiopiskelijat luonnostelivat siilorakennukselle uutta käyttöä mm. mediataidetalona ja museokahvilana (Markkanen, Sikkilä & Tallinen 2006)

6 KULTTUURISIILO

Kulttuurivoimala ry:tä (kuva 18) pyörittäneet Kari Lunnas ja Pirjo Roponen-Lunnas tekivät työryhmineen mittavan rupeaman siilon historiassa ollessaan Oulun kaupungin omistuksessa olevassa rakennuksessa vuokralaisina vuosina 2010-2019. He saivat mukaansa joukon aktiivisia ihmisiä, jotka jakoivat Oulussa yhteisen unelman kehittää yhteisöllistä toimintaa Meri-Toppilassa ja siilossa. Heidän perustamassaan Kulttuurisiilo-hankkeessa rakennus oli tarkoitus kunnostaa toiminnalliseksi keskukseksi, jonka toiminta painottuu yhteisö-, ympäristö- ja mediataiteeseen. (Roponen-Lunnas 2022.)

KUVA 18. Kulttuurivoimalan toimintaa Meri-Toppilassa (Kulttuurivoimala ry)

6.1 Hankkeessa tehdyt toimet

Kulttuurivoimala oli toiminut aikaisemmin Kemissä suojellun Mansikkanokan sahan voimalarakennuksen tiloissa, jossa heillä oli vastaavanlaisia tavoitteita kunnostaa rakennus kulttuurikäyttöön. Haasteiden kasvaessa liian suuriksi Kemissä Kulttuurivoimala näki paremmat mahdollisuudet toimia Oulussa ja siirtää vastaavat tavoitteet siilorakennukseen. Oulun kaupungin ja yliopiston arkkitehtuurin tiedekunnan yhteisen, vuosina 2009-2011 toteutetun Meri-Toppila-Rajakylä lähiöihankkeen tavoitteena oli kehittää sosiaalisesti ja tilallisesti Meri-Toppilan ja Rajakylän kaupunginosia, ja

he näkivät samaan aikaan Ouluun toimintansa siirtäneen Kulttuurivoimalan tavoitteet Meri-Toppilassa sijaitsevan siilon kehittämiseksi onnenkantamoisena. (Özer-Kemppainen ym. 2012, 3; Roponen-Lunnas 2022.)

Lähiöhankkeessa mukana toiminen auttoi Kulttuurivoimalaa integroitumaan alueen yhteistyökumppaneihin, ja suunnitelmat siilon kunnostamiselle kulttuurikäyttöön alkoivat. Kulttuurisiilo-hankkeen puitteissa, pienellä Museoviraston rahallisella tuella ja vapaaehtoisten tai palkkatuella olevien työntekijöiden avulla siiloa päästiin kunnostamaan. Rakennusta muun muassa siivottiin, rikottuja ikkunoita kunnostettiin, kulkutaso ja vaakakuljettimen rakenteita purettiin ja kattoa korjattiin. Kunnostus tehtiin siilossa toteutetun kulttuuritoiminnan ohessa, joka sisälsi muun muassa avoimien ovien -päiviä, Pulurock-konsertteja ja taidepäiviä (kuva 19). Paikallisia osallistava ja kansainvälisiäkin toimijoita mukaansa temmannut toiminta sai osakseen paikallista julkisuutta. Alkuperäinen ajatus siilorakennuksen muuttamisesta yhteisötaiteen kehittyväksi keskuksesi alkoi muuttua laajemmaksi merkitykseksi toiminnan vaikutuksesta ympäröivän lähiön kehittymiselle. (Roponen-Lunnas 2022; Kulttuurivoimala – Culture Power Station ry 2022.)

KUVA 19. Valoa Kulttuurisiilossa -tapahtuma järjestettiin vuonna 2009 (Kaleva 2009)

6.2 Arkkitehtisuunnitelma

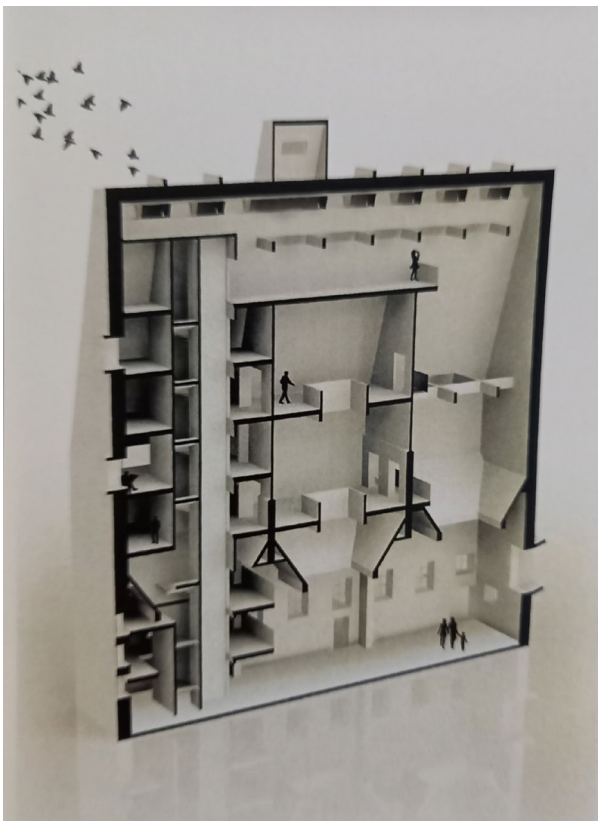
Heikki Riitahuhta teki vuonna 2009 suunnitelman siilon käyttötarkoituksen muutokselle sekä kulttuuriekologiselle korjaukselle (kuva 20). Riitahuhta ja Kulttuurivoimala ottivat alueen asukkaat mukaan ideointiin, ja heidän toiveensa huomioitiin rakennuksen tilaohjelmaa laadittaessa. Suunnitelun lähtökohtana oli monitoimitilat, jotka toimivat alueen ja lähiön yhteisenä paikkana kokea ja toteuttaa kulttuuria, taidetta ja mediaa. (Riitahuhta 2010, 18; Roponen-Lunnas 2022.)

Valtion teknillinen tutkimuskeskus oli päivittänyt vuonna 2006 selvityksen siilon kunnosta. Vuonna 2004 siilorakennuksessa ollut tulipalo oli jättänyt jälkiä lännen puoleisen osan puiseen huoltotilaan. Rikki olleista ikkunoista lumi ja vesi olivat päässeet sisään rakennukseen. Tutkimuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota betonirakenteiden ja puupaaluperustuksien kuntoon. Betonin lujuusvaihtelut ovat rakennuksessa vanhalle rakennukselle tyypilliseen tapaan suuria mutta normaalikuntoisia. Betoniteräksistä löytyy ruostetta, mutta syvemmällä olevat teräkset ovat pintaruosteesta huolimatta hyväkuntoisia. Lujuusteknisesti kriittisimmät kohdat ovat kattopalkit ja niiden tuenta, ja siilojen sisäpuolisten arinapalkkien kunnostamista, vahvistamista tai uusimista tulee raportin mukaan harkita lähiaikana. (VTT 13.2.2006; VTT 20.2.2006, 13–14.)

Kulttuurivoimala halusi säilyttää rakennuksen rouhean ilmeen ja että siitä suunnitellaan energiaomavarainen, tai ainakin niin, että talotekniikkajärjestelmät ovat muokattavissa energiaomavaraiseen suuntaan teknologisen kehityksen edetessä. Riitahuhtan suunnitelmassa viihtyisyyttä ja turvallisuuden tunnetta tuovat kaupunkikuvallisesti tärkeät asiat ovat ulkokuoren kunnostaminen, valaistus ja pihasuunnitelma ulkoauditorioineen. (Riitahuhta 2010, 17–18.)

Korjauksen yhteydessä vanhat sisäpinnat on suunniteltu eristettävän ja peitettävän, mutta uusissa materiaaleissa kiinnitetään huomiota siihen, että teollisuusrakennuksen tuntu ja rouheus säilyy. Lämmöneristys tehdään ”talo talossa” -periaatteella betonijulkisivun sisäpuolelle kiinnitettävän teräsrunkarungon varaan. Vanhoista purettavista puurakenteista pyritään hyödyntämään materiaalia kierrätettynä, jonka lisäksi myös muu tarvittava lisämateriaali on suunniteltu olevan kierrätettyä ja paikallista. Rakennukseen tehdään vain vähän uusia ikkunoita ja uuden kerrostuman julkisivuun tuovat erkkerit. (Riitahuhta 2010, 18, 23.)

Rakennuksen sisäänkäynti syntyy pystykuljettimen muodostamaan syvennykseen, rakennuksen länsipäätyyn tulee osastoitu pääporras ja entisen pystykuljettimen tilaan varapoistumistie. Seitsemään kerrokseen jaoteltu tilaohjelma sisältää muun muassa työpaja- ja kokoontumistiloja, kahvilan, näyttely- ja tapahtumatiloihin sekä sauna-, työskentely- ja residenssitilat. Tiloja voidaan muuntojoustavasti käyttää yhdessä tai erikseen. Residenssitilojen ajatuksena on tuoda Ouluun kansainvälisiä taiteilijoita ja laajentaa Kulttuurivoimalan kansainvälistä verkostoa. Siiloon on suunniteltu myös koko rakennuksen korkuinen kiipeilyseinä. (Riitahuhta 2010, 18.)

KUVA 20. Heikki Riitahuhtan arkkitehtisuunnitelmia: 3D-leikkauskuva siilorakennuksesta sekä havainnekuva 8. kerrokseen suunnitellusta kokous- ja juhlatilasta (Riitahuhta 2010)

6.3 Haasteet toteutuksen tiellä

Hankesuunnitelma siilorakennuksen kunnostamisesta esiteltiin Oulun kaupungille, joka uskoi hankkeen sosiaaliseen tilaukseen Meri-Toppilassa (Riitahuhta 2010, 19). Rahoitushakemus oli tässä vaiheessa laitettu ainoastaan Oulun ympäristökeskukselle. Kulttuurivoimala odotti sopimuksen mukaan hankesuunnitelman valmistuttua siilon omistuksen siirtyvän heille, jolloin suuremmat mahdollisuudet rahoituksen hakemiseen avautuisivat. (Laukka 2009.) Vielä vuosia myöhemmin oltiin tilan-

teessa, jossa yhdistys oli neuvottelemassa Oulun kaupungin kanssa siilon omistuksesta. Rakennuksen kunnostuskustannukset olivat Riitahuhdan mukaan 600 000 euroa, mutta rakennuksen omistuksen siirtymisen viivästyminen kaupungilta Kulttuurivoimalalle hankaloitti rahoituksen hakemista. Useat rahoittajat vaativat, että rakennuksella on erittäin pitkäaikainen vuokrasopimus tai että rakennus on omassa hallinnassa tai omistuksessa. (Siekinen & Hirvonen 2014.)

Kulttuurivoimalan kokemus seuraavista vuosista oli ristiriitainen, mutta he halusivat uskoa suunnitelmiansa toteutuvan. Välillä kaupungilta saatiin lupaavampaa signaalia omistuksen siirtymisestä, ja välillä taas otettiin takapakkia. Kulttuurivoimalan tunne oli, että kyse oli epäuskosta sitä kohtaan, että yhdistys saisi suunnitelmat eteenpäin. Kaupunki varmasti myös tiedosti sen, että Kulttuurivoimala olisi joutunut tukeutumaan kaupungin rahoitukseen ja empi sen vuoksi asiaa. (Roponen-Lunnas 2022.)

Yhteistyö paikallisten oppilaitosten, Oulun kaupungin teknisen osaston sekä yhteisö- ja sosiaalitoiminnan kanssa sujui hyvin. Kulttuurivoimalan toimijat kokivat kuitenkin, että kaupungin kulttuuri-osastolla ei ollut kiinnostusta Kulttuurisiilon toimintaa kohtaan. Luultavasti tämä johtui kulttuurikäsitteen erilaisista tulkinnoista. Siinä kuin kulttuuri usein nähdään hyvin taidelähtöisenä ja eksistentiaalisena käsitteenä, Kulttuurivoimalan tulkinta kulttuurista on sosiaalimaterialistinen, jonka ajatus kiteytettynä on, että ihmiset luovat tilan ja tilat muovaavat ihmisiä. Se on yhdistys- ja kansalaistoimintaa sisältävä, kaikille saatavilla oleva ja fyysistä tekemistä käsittävä asia. Taiteen ja kasvatuksen paikkasidonnainen tekeminen taas vaatii fyysistä tilaa, jonka saatavuudesta Kulttuurisiilo-projektissa oli kyse. (Roponen-Lunnas 2022.)

Vuoteen 2017 saakka Kulttuurivoimala pystyi järjestämään siilolla yleisötilaisuuksia, kunnes rakennus oli päässyt niin huonoon kuntoon, ettei se ollut enää mahdollista. Ongelmista suurin oli home, minkä vuoksi kaikki eivät enää voineet tulla rakennukseen sisälle. Vuonna 2019 siilorakennukseen tehtiin kuntotutkimus, jonka perusteella rakennus asetettiin käyttökieltoon. (Roponen-Lunnas 2022; Kulttuurivoimala – Culture Power Station ry 2022.)

On syytä epäillä, olisiko siilorakennus vuosien saatossa jo purettu ilman Kulttuurivoimalan sen eteen tekemää työtä. Pienetkin korjaustoimenpiteet, joita he pystyivät toteuttamaan rakennuksessa, toivat sille lisää elinikää. Siilo äänestettiin vuonna 2009 Kalevan verkkolehden äänestyksessä Oulun rumimmaksi rakennukseksi, joten kaikki paikalliset eivät ole todellakaan olleet sen säilyttämisen kannalla. Päinvastoin, joukko oululaisia on odottanut päivää, milloin siilo puretaan.

Jos Kulttuurivoimala ei olisi toiminut niin aktiivisesti rakennuksen ympärillä, voi olla, että sille olisi langetettu purkutuomio suojelustatuksesta huolimatta. (Rintala 2020; Roponen-Lunnas 2022.)

Kulttuurivoimalan voimakaksikko Pirjo Roponen-Lunnas ja Kari Lunnas (kuva 21) tekivät tiimeineen tärkeän taistelun siilon olemassaolon eteen, vaikka heidän korjaussuunnitelmansa rakennukseen ei päässykään toteutumaan. Kari Lunnas menehtyi keväällä 2021 pariskunnan kodissa Virossa, jossa he asuivat Karin viimeiset vuodet. Pariskunta ei enää ollut tuona aikana aktiivisesti mukana Kulttuurivoimalan päivittäisessä toiminnassa. Kulttuurivoimalan toiminta jatkuu Oulussa edelleen. Lepää rauhassa, Kari. (Kulttuurivoimala – Culture Power Station ry Facebookissa, 2021; Roponen-Lunnas 2022.)

KUVA 21. Kulttuurivoimalan toimintaa, mukana Pirjo Roponen-Lunnas ja Kari Lunnas (Kulttuurivoimala ry)

7 MUUT SIILORAKENNUKSEEN KOHDISTUNEET SUUNNITELMAT

Kappelisuunnitelmien ja pitkäjänteisen Kulttuurisiilo-hankkeen lisäksi siilorakennukseen on kohdistunut useita alkuun laitettuja uudelleenkäyttönottosuunnitelmia. Tässä niistä esimerkkeinä suunnitelmat muuttaa rakennus liike- ja asuinrakennukseksi sekä harrastustilaksi. Siilolle on myös ehdotettu kulttuuriperinnön saattohoitoa, jossa rakennuksesta muotoutuisi ennakkoluulottomalla ajattelutavalla uudenlainen kulttuuriperintökohde. (Herva 2020; Tokola 2022; Mikkonen 2023.)

7.1 Siilo asuin- ja liiketilana

Oululainen arkkitehti Pave Mikkonen teki luonnoksen siilorakennukseen vuonna 2000, jossa kaavailtiin rakennuksen uudelleenkäyttönottoa liiketilana ja asuinrakennuksena (kuva 22). Suunnitelmassa rakennus lämpörapataan ja stabiloidaan sen karbonatisoituminen. Asuntojen sisäpuoliset betonipinnat jäävät kapseloituna näkymään sisätiloihin. Katon lämpörappauksen päälle asennetaan kattoikkunat. Rakennuksen hahmo säilytetään, mutta sitä raikastetaan epäsymmetrisellä katon aukotuksella. Museovirasto oli antanut luvan kattorakenteen muutoksille. Rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen suunniteltiin tilat kahvila-ravintolalle ja ylempiin kerroksiin asuinhuoneistoja. (Mikkonen 2023.)

Mikkonen lähti tekemään suunnitelmaa, koska kokee, että tämän kaltaisiin hankkeisiin kannattaa osallistua, jos pystyy olemaan mukana elävöittävässä kaupunkikulttuuria ja säilyttävässä historiallista rakennuskantaa. Hän on tehnyt muitakin vastaavanlaisia projekteja ja kokee ne tärkeiksi rakennushistoriallisen kerrostuman mahdollistamisen vuoksi, mikä tuo monimuotoisuutta ympäristöömme. (Mikkonen 2023.)

Meri-Toppilan asuinalueen imago olisi vaikuttanut alentavasti siilorakennukseen suunniteltujen asuntojen hintoihin. Sosiaalisen asumisen liian suuren keskittymän haitat näkyivät jo tuossa vaiheessa ja hankkeesta vetäytyttiin. Mikkonen pohtii, että jos sijainti olisi ollut eri tai jos Meri-Toppilan asuinalueen rakentuminen olisi tapahtunut eri aikaan ja laadukkaammin, siilorakennuksen asuinikäyttösuunnitelma olisi voinut olla hyvin relevantti. Rohkea esitys suojellun rakennuksen julkisivujen muuttamisesta kattoon tehtävine rakennemuutoksineen ja ikkunoineen ei edennyt alustavaa suunnitteluvaihetta pidemmälle. (Mikkonen 2023.)

KUVA 22. Havainnekuva Pave Mikkosen arkkitehtisuunnitelmasta (Mikkonen 2000)

7.2 Siilo harrastus- ja liikuntatilana

Vuonna 2006 Oulun kaupunki etsi siilorakennukselle käyttäjää, jolle se olisi tarjonnut tilan käyttöön korvauksetta (kuva 23). 1500 neliön tontista kaupunki olisi kuitenkin perinyt vuokraa ja edellyttänyt käyttäjää tekemään rakennukseen sen vaativat korjaustoimet. Samassa haussa, jossa evankeliumiyhdistys jätti kaupungille hakemuksensa ja suunnitelmansa, myös Oulun miekkailuseura esitti oman näkemyksensä siilon käytöstä seuran harjoittelutilana. (Laine 2006.)

Miekkailuseura suunnitteli siilorakennukseen miekkailukeskusta, jonka toteutus ei vaatisi muutoksia rakennuksen ulkoisiin rakenteisiin. Suunnitelma piti sisällään muun muassa neljä harjoitussalia, pukuhuone- ja kokoustilat, kuntosalin sekä varaston. Suunnitelman toteuttaminen olisi vaatinut seuran mukaan ainakin suppilon ja siihen kiinnitetyn rautaisen alaosan purkamista. Miekkailuseura ei suunnitelmassaan osannut vielä varmaksi sanoa, olisiko rakennukseen mahdollista toteuttaa tilat toiminnoille kahteen vai kolmeen kerrokseen. Varauuskäynniksi oli kaavailtu rakennuksen sivulla sijaitsevaa hakkeen ylös kuljettamiseen tarkoitettua nostinta. 400 neliömetrin lisärakennusoikeutta seura suunnitteli käytettävän katsomolla varustetun miekkailuareenan rakentamiseen. (Raudaskoski, Tokola & Tokola 2006.)

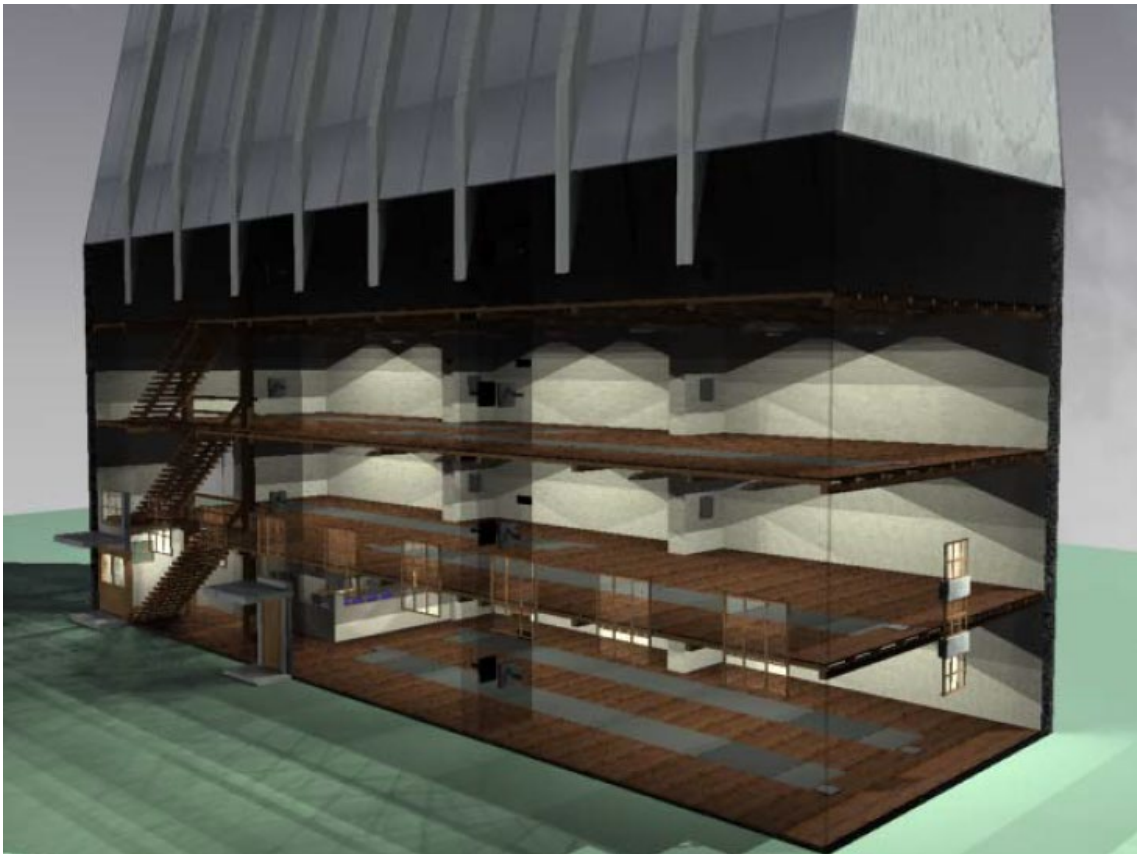

KUVA 23. Meri-Toppilan keskus vuonna 2006 (Tolonen 2006)

Vuonna 2002 perustetulla seuralla oli aktiivisesti haussa omat harjoitteluun sopivat tilat, alati vaihtuvien harjoittelupaikkojen ja haasteellisten aikataulujen hankaloittaessa harjoittelun kehittämistä (Raudaskoski, Tokola & Tokola 2006). Seura tiesi siilohankkeen sekä taloudellisesti että seuran resursseihin nähden epärealistiseksi, ja hakuun osallistumisen tarkoituksena oli ensisijaisesti nostaa seuran tilantarve laajempaan tietoisuuteen (Tokola 2022). Miekkailuharrastuksen toimintaedellytysten parantaminen ja vastikään alueelle tuodun lajin toiminnan vakiinnuttaminen vaati hyvien

harjoitustilojen löytymisen, ja seuran mielestä siilo olisi ollut hyödynnettävissä oleva rakennus miekkailuseuran toiminnoille. (Raudaskoski, Tokola & Tokola 2006.)

Seura teki alustavan suunnitelmansa (kuva 24) sen hetkisten resurssiensa mukaisesti omin voimin, ja jos hanke olisi edennyt, suunnitelmia olisi tarkennettu. Siilohankkeen etenemistä seuran osalta olisi pidetty suurena yllätyksenä, eikä sen vuoksi tarkempiin suunnitelmiin tai kustannusarvioihin ryhdytty etukäteen. (Tokola 2022.) Ensimmäisen hakukierroksen jälkeen Oulun kaupungin tekninen keskus pyysi miekkailuseuraa ja muita hakijoita tarkentamaan hakemuksiaan ja esittämään sitovat toteuttamis- ja rahoitussuunnitelmansa (Laine, 2006). Miekkailuseuran olisi täytynyt hankkia remonttiin rahat muualta, ja he kävivät neuvotteluja muun muassa Suomen Miekkailuliiton, Euroopan miekkailu-unionin sekä erinäisten viranomaisten kanssa (Raudaskoski, Tokola & Tokola, 2006). Hankkeen eteneminen tyssäsi kuitenkin rahoituksen puuttumiseen (Tokola 2022).

KUVA 24. Oulun miekkailuseuran alustava suunnitelma siilorakennuksen uudelleenkäyttönotolle (Raudaskoski, Tokola & Tokola 2006)

7.3 Kulttuuriperinnön saattohoito

Oulun yliopiston arkeologian professori, Vesa-Pekka Herva, esittää vuonna 2020 kirjoittamassaan kolumnissa siilolle kulttuuriperinnön saattohoitoa. Hänen mielestään siilon kohtalosta ja käytöstä käyty keskustelu on ollut liian yksiviivaista, ja olisi aika ottaa kulttuuriperinnön käsite, sekä sen merkitys ja hyödyntäminen, monimuotoisempaan tarkasteluun. Kulttuurimaantieteilijä Caitlin DeSilvey on kehittänyt idean kulttuuriperinnön saattohoidosta, jossa historiallisten rakennusten annetaan raunioitua paikalleen ja niiden annetaan toimia eräänlaisina ympäristötaideteoksina. Näin ollen myös raunioituva siilo Meri-Toppilassa muodostaisi erilaisen kulttuuriperintökohteen. (Herva 2020.)

Kulttuuriperintö on monimuotoisempaa ja tärkeämpää ihmisten hyvinvoinnille kuin usein ajatellaan, ja sen toteuttaminen monipuolisesti vaatii avarakatseisuutta. Päinvastoin kuin kauniit ja pönäkät monumentit, sekä liian usein klininen ja ilmeetön nykyrakentaminen, rauniot ovat joskus kiinnostavia nimenomaan raunioina (kuva 25). Kulttuuriperintötutkimus osoittaa, että raunioituminen itsessään kiehtoo ihmisiä ja esimerkiksi niiden herättämä pohdinta ajan kulumisesta ja nykyisyyden ja menneisyyden suhteesta auttaa ihmisiä kiinnittymään ympäristöönsä ja hahmottamaan paikkaansa maailmassa. (Herva 2020.)

Hervan mielestä raunioitumaan rauhoitettu siilorakennus voisi muodostaa uudenlaisen ympäristöelementin, kun sen ympäristöstä pidettäisiin huolta ja siihen liittyvä tietosisältö jaettaisiin oikealla tavalla. Tämä sopisi hyvin erikoisen ja rosoisen Oulun tunnelmaan, jonka aluekehityksen keskeisiä teemoja ovat vetovoimaisuus ja omaleimaisuus. (Herva 2020.)

KUVA 25. Luultavasti maailman kuuluisin raunionähtävyys on Roomassa sijaitseva Colosseum

8 AALTOSIILO-PROJEKTI

Syksyllä 2020 Oulun kaupunki huutokauppasi omistamansa siilon, ja uusiksi omistajiksi tuli arkkitehti Charlotte Skene Catling ja espanjalainen kulttuuriperinnön digitaaliseen säilyttämiseen erikoistunut säätö, Factum Foundation. Heidän suunnitelmansa on ennallistaa ja remontoida siilorakennus, jotta se voisi toimia tulevaisuudessa osana tutkimuskeskusta (kuva 26). (Aaltosiilo 2023.)

KUVA 26. Siilorakennus syksyllä 2020

8.1 Siilorakennuksen uudet omistajat

Charlotte Skene Catling on arkkitehti ja Aaltosiilo-projektin pääsuunnittelija, joka perusti yhtiökumppaninsa Jaime de la Peñan kanssa Lontoon ja Madridin välillä toimivan arkkitehtuurstudiosa vuonna 2003. He kuvailevat ainutlaatuisia lähestymistapaansa arkkitehtuuriin geo-
arkeologiaksi, jonka pyrkimyksenä on ammentaa rakennuksen ja sen miljööseen kontekstista eri merkityksen kerroksia, joiden pohjalta arkkitehtoninen suunnitelma kiteytyy. Skene Catling de la Peña on erikoistunut nykyaikaisten rakennusprojektien suunnitteluun ja integrointiin erityisesti rakennus-
suojeiluissa kohteissa sekä arkaluonteisissa historiallisissa ympäristöissä. (Skene Catling de la Peña 2022; Aaltosiilo 2023.)

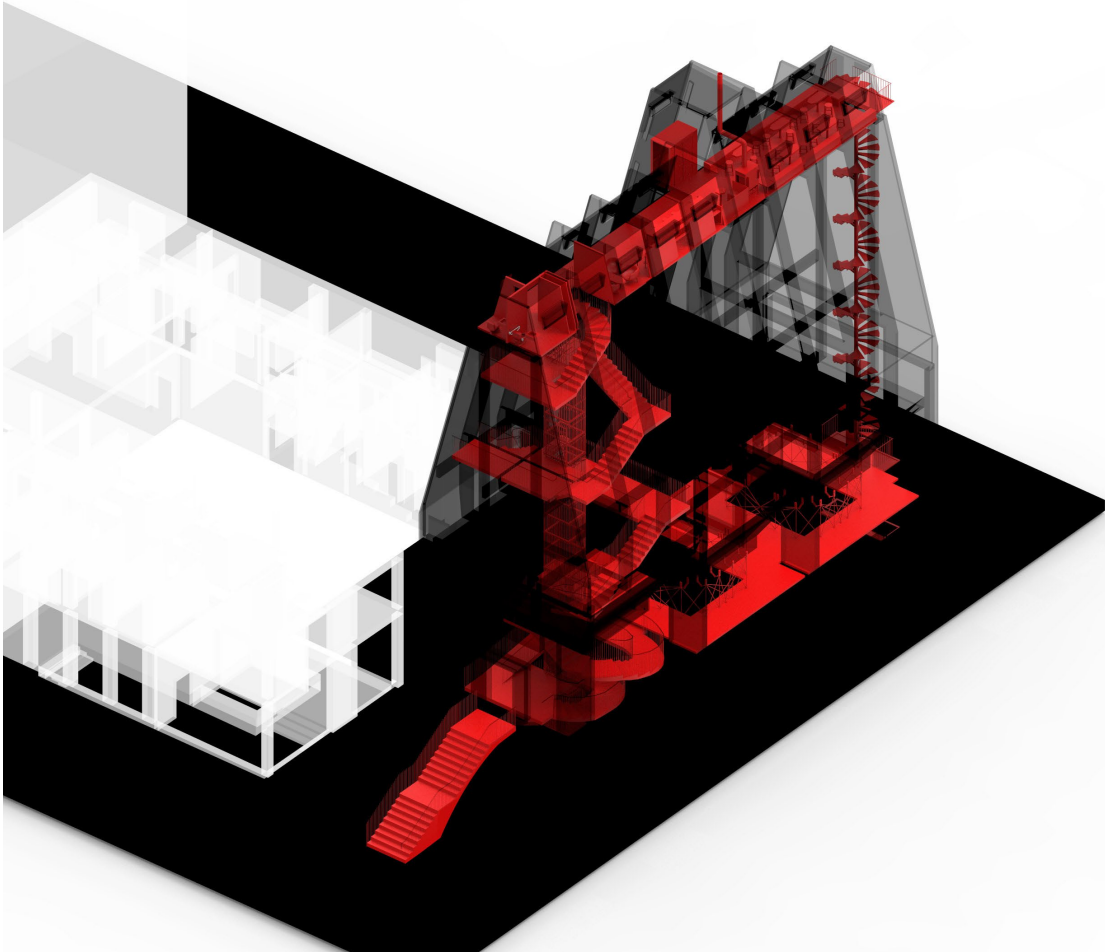
Taiteilijana uransa aloittanut Adam Lowe on perustanut madridilaisen Factum Foundation -säätiön, joka on maailmanlaajuisesti johtava kulttuuriperinnön säilyttämisen asiantuntija. Se on ollut mukana lukuisten näyttelyiden, tutkimusten, säilyttämisohjelmien ja yhteishankkeiden parissa, joiden avulla on dokumentoitu suuria taideteoksia ja monumentteja ympäri maailmaa. (Factum Foundation, 2022; Aaltosiilo 2023.)

Siilorakennus päättyi Skene Catlingin ja Factum Foundationin käsiin huutokaupan kautta. Skene Catling on ollut tietoinen Alvar Aallostakin koko elämänsä ajan ja tutustunut Aino Aaltoon vastikään. Hän on vaikuttanut Aaltojen kädenjäljestä, siitä kuinka he elivät pariskuntana ja tekivät suunnittelutyötä yhdessä, sekä heidän inhimillisyydestään ja anteliaisuudestaan, joka välittyy heidän arkkitehtuurinsa ja suunnittelutöidensä kautta. Kun hän sattumalta törmäsi Aaltojen suunnittelemaan huutokaupattavana olevaan siilorakennukseen, hän päätti tarttua toimeen, tietämättä siinä vaiheessa vielä tarkalleen, mitä tuleman pitää. (Skene Catling 2022; Aaltosiilo 2023.)

8.2 Monumentaalinen restaurointi

Suunnitelmat rakennuksen uudelleenkäyttöön otolle etenivät nopeasti huutokaupan jälkeen yhteistyössä paikallisten toimijoiden, kuten Oulun rakennusvalvonnan, Pohjois-Pohjanmaan museon, Alvar Aalto säätiön kanssa. Siilorakennus on tarkoitus restauroida ja ennallistaa monumentaaliseksi Alvar Aalto -vierailukohteeksi. Kunnostuksessa säilytetään niin paljon alkuperäistä kuin mahdollista ja käytetään kierrätettyjä rakennusmateriaaleja lähiympäristöstä. Lisärakennuksen kanssa siilon on

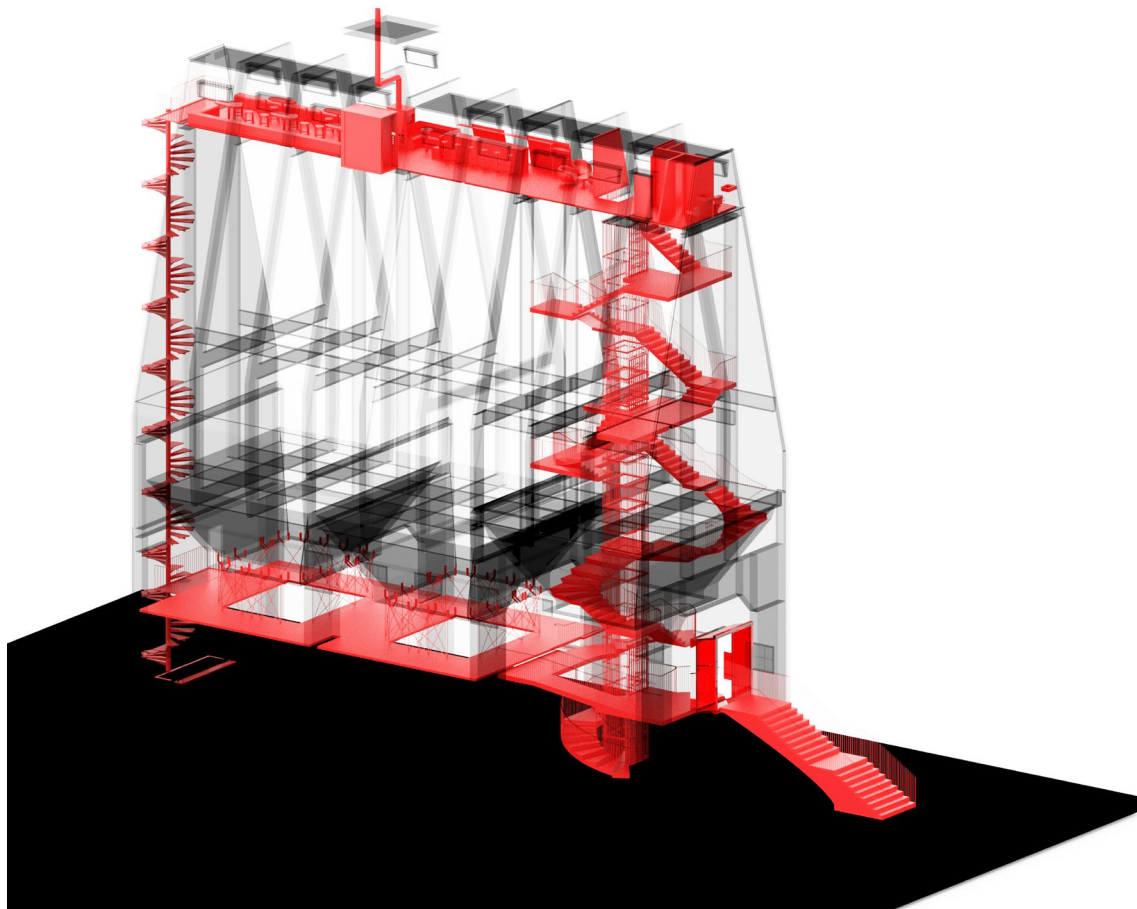
tarkoitus toimia tulevaisuudessa tutkimuskeskuksena, sekä tapahtumien ja näyttelyiden pitopaikana (kuva 27). Suurimpina haasteina on mittavan projektin rahoitus sekä sellaisten ratkaisujen löytäminen, jolla voidaan säilyttää Aallon alkuperäinen visio ja rakennuksen historiallinen ilme mahdollisimman koskemattomana, sekä rakenteellinen kestävyys SR-1- suojelumerkinnän puitteissa. (Aaltosiilo 2023; Aaltosiilo – Silo Dreaming 2022; Skene Catling 2022.)

KUVA 27. Aksonometrinen rautalankamalli siilorakennuksesta, jossa punaisella uudet rakenteet, sekä taka-alalla uudisrakennuksen hahmo (Skene Catling de la Peña/ Factum Foundation 2023)

Kunnostus alkoi vuonna 2021 siilon siivoamisella. Neljä kuorma-auton lavallista jätettä kuskattiin kottikärryillä ulos siilosta, alemmat sisätilat puhdistettiin paineilmalla ja vuosien aikana rakennukseen pesineistä puluista hankkiuduttiin eroon. Rakennuksen vesieristystä parannettiin, aukkoja ja vuotokohtia tilkittiin. Oulun ammattikorkeakoulun Arctic Drone Lab kuvasi siilon ulkoa 3D-mallinnusta varten ja rakennus sai uuden valaistus- ja sähköjärjestelmän. (Aaltosiilo 2023.) Seuraava askel on sisätiloja hallitsevien metallisuppiloiden poisto, joka tulee olemaan mittava operaatio.

Uudelleenkäyttösuunnitelmassa (kuva 28) rakennuksen pääsisäänkäynti tulee rakennuksen itäpäätyyn (kuvassa oikealla), joka avautuu Meri-Toppilan keskukseen. Toinen sisäänkäynti tulee rakennuksen eteläpuolelle, pihan puoleiselle pitkälle sivulle, josta vanhaa nostinkäytävää pitkin pääsee hissillä rakennuksen ylimpään kerrokseen, jossa sijaitsee ravintolatilat (kuva 29). Vain ylin kerros lämmöneristetään. Avoimeksi tilaksi jätettävässä tilassa on tarkoitus järjestää tapahtumia ja näyttelyitä (kuva 30). Ihmisten liikkuminen tiloissa on suunniteltu noudattamaan samaa reittiä, jota puuhake on aikanaan kulkenut rakennuksessa teollisessa prosessissa. Tämän toteuttaminen on yksi suunnittelutyön haastavimpia osuuksia, jotta myös vaadittava esteettömyys ja turvallisuusmääräykset toteutuvat. Rakennusta pääsee tutkimaan itäpäätyyn rakennettavan portaikon kautta, jonka suunnittelutyö on ollut haastava palapeli. Portaikon kulkiessa muun muassa yhden metallisuppilon läpi, se muodostaa veistosmaisen kokonaisuuden, jonka varrella on tasanteita, jotka toimivat galleriatiloina. Portaikon keskellä on hissikuilu, joten galleriatiloihin pääsee myös esteettömästi. (Aaltosiilo 2023; Aaltosiilo – Silo Dreaming 2022; Skene Catling 2023.)

KUVA 28. Valkoinen alue jää entiselleen ja punainen alue päivitetään ja parannetaan minimalistisin toimin ja rakennetaan portaikko, jonka kautta rakennusta pääsee tutkimaan joka kerroksesta (Skene Catling de la Peña/ Factum Foundation 2023)

KUVA 29. Yläkertaan suunniteltu ravintolatila (Skene Catling de la Peña/ Factum Foundation 2023)

Aaltosiilo-projektin suunnitelmassa on rakentaa tontille uudisrakennus, johon tutkimuskeskuksen toiminta tulevaisuudessa sijoittuu. Joskin suunnitelman mittakaava on suurempi kuin sallittu 400 m², joten joko suunnitelmaa on muutettava ja rakennukselle on haettava poikkeuslupaa. Uudisrakennuksen julkisivu on suunniteltu koostettavan ”spoliasta”, kierrätetyistä kivi- ja betoniaineksisista rakennusmateriaaleista ja -osista (kuva 31), ja rakennuksessa tullaan muutoinkin käyttämään mahdollisimman paljon kierrätettyä rakennusmateriaalia. (Aaltosiilo- Silo Dreaming 2022; Lowe & Skene Catling 2022.)

KUVA 30. Siilorakennuksen sisättilä ennen kunnostusta (Niemelä 2022)

KUVA 31. Demolition spolia (Skene Catling 2022)

Siilossa ja uudisrakennuksessa tulee toimimaan Aaltosiilo-digitointikeskus, joka tulee keskittymään arktisen alueen arkkitehtuurin dokumentointiin. Päämääränä on edistää rakennusperinnön säilyttämistä ja rakennusten uudelleenkäyttöönnottoa. Siilorakennuksen kunnostusprojektin on tarkoitus olla valmis Oulun kulttuuripääkaupunkivuonna 2026. Uudisrakennuksen kaavaillaan valmistuvan siilon 100-vuotisjuhlavuonna 2031. Kyseessä on urauurtavilla toimintamalleilla ja yhteiseurooppalaisella yhteistyöllä tehtävä kunnostusprojekti, joka yhdistyy maailmanlaajuiseen merkitykseen asuinalueidemme identiteetin kunnioittamisesta sekä arkkitehtuurin ja vanhan rakennuskannan merkityksestä. (Aaltosiilo 2023; Aaltosiilo – Silo Dreaming 2022; Skene Catling 2022.)

KUVA 32. 3D-leikkauskuva siilorakennuksesta (Skene Catling de la Peña/ Factum Foundation 2023)

9 TEOLLISUUSRAKENNUKSEN UDELLEENKÄYTTÖTÖN MERKITYS

Kulttuuriperintö, kaupunkitilan kerroksellisuus ja monimuotoisuus ovat yleisesti tärkeinä pidettyjä käsitteitä. Kulttuuri- ja rakennusperintö kaupunkitilaa rikastavana elementtinä nähdään kuitenkin usein liian kapeakatseisesti. Sen merkitystä ihmisten hyvinvoinnille, paikkaan kuulumisen tunteelle ja identiteetille ei aktiivisesti tunnisteta. Ympäristöstä muotoutuu helposti pelkällä nykyrakentamisella yksiulotteinen ja etäännyttävä. Hyvä ja kestävä ympäristö vaatii monimuotoisuutta eikä sitä rakenneta pelkästään kustannusten ehdoilla. Suomessa vanhojen rakennusten käyttöä harvoin osataan ajatella tarpeeksi luovasti ja niiden purkamiseen päädytään liian helposti. Kulttuuriperintö on paljon monimuotoisempaa kuin kauniit ja pönäkät monumentit, ja Keski- ja Etelä-Eurooppalaisesta robustista ja rouheasta rakennusten restaurointitavasta voisi ottaa mallia Suomeenkin. (Herva 2020; Makkonen 2022.)

Arkkitehtuuri on monumentaalista – muistoja ylläpitävää. Rakennussuojelun perustuminen aineetomiin, abstrakteihin arvoihin on vaikeammin määriteltävää, ja vaatii laajempaa kulttuuritietoisuutta, kuin käyttöarvon ymmärtäminen ja tästä syystä rakennussuojelun tavoitteita on ollut toisinaan vaikeaa toteuttaa ja päätöksiä on päädytty tekemään vain liiketaloudellisin perustein. Rakennuksia on valitettavan helppo purkaa ja tuhota niiden mukana niin rakennustapaan liittyvä taito ja kokemus, kuin rakennusajan yhteiskunnalliset arvotkin. (Passoja 2003, 20-28.)

9.1 Historiallisten rakennusten merkitys ihmisille ja ympäristölle

Teollisuuden arkkitehtuurilla on suuri arvo ympäristössämme, jotta meille syntyy oikeanlainen käsitys menneisyydestämme ja aikaisemmasta rakentamisesta ja historiasta (Makkonen 2022). Ajatusmalli, jossa rikkinäisyys koetaan epäjärjestyksen tilana, vaikuttaa tapaamme nähdä rakennukset. Ajatellaan ettei kerran vaurioituneesta saada enää kelvollista, mutta korjauskelvottomuus on monissa tapauksissa vain myytti. Vanhan rakennuskannan korjaaminen ja ylläpito on pääsääntöisesti uudisrakentamista ekologisempaa ja nimenomaan paikallinen rakennusperintö tekee ympäristöstä omaleimaisen ja tunnistettavan. (Passoja 2003, 20-28; Kalakoski 2021.) Momenlaiset tekijät, yhteiskunnalliset, taloudelliset sekä kulttuuriset, vaikuttavat suojeluprosesseihin ja asukas- tai kansalaisaktiivisuus voi usein olla ratkaisevan tärkeää rakennusten säilyttämisessä (Broner-Bauer 2022).

Vanhojen rakennusten kunnostus uusiokäyttöön kiinnostaa käyttäjiä ja asukkaita kulttuurihistoriansa vuoksi. Nuhjuisella asuinalueella yhdenkin rakennuksen kunnostus voi aiheuttaa ketjureaktion, joka vaikuttaa koko alueen siisteyden, kunnon ja imagon muuttumiseen. Hyvänä esimerkkinä miten rakennuksen kunnostus vaikuttaa ympäröivään alueeseen, toimii arkkitehti Tapani Mustosen toimiston 2000-luvun alussa tekemä Viron Tartossa sijaitsevan Villa Tammerkanin korjaus- ja muutostyö. Tähtveren kaupunginosa, jossa sijaitsee 1920-30-lukulaista rakennuskantaa, oli 2000-luvun alussa, kymmenisen vuotta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, hyvin nukkavieru. Villa Tammerkanin kunnostus osoitti kuinka yhden rakennuksen kunnostaminen voi säteillä koko ympäristöön. Kun villa korjattiin, se näytti ilmiselvästi tietä sille, että muutkin ympäristön rakennukset ja rakennusten ympäristöt alkoivat paranemaan. Pihoja kunnostettiin ja rakennuksia korjattiin. Asuinalue sai esimerkin ja piristysruiskeen, jolla oli laaja vaikutus. Arvostettu puutarhamainen kaupunginosa on julistettu Tarton kaupunginhallituksen toimesta kaupunginarkkitehtoniseksi suojelualueeksi. (Mustonen 2022, Villa Tammekann 2023.)

Keski- ja Etelä-Euroopassa on Suomea pidemmät perinteet rakentamisessa ja rakennussuojelussa, sekä sen kaltaista ymmärrystä ja tahtoa rakennusten suojelusta ja restauroinnista, josta Suomessakin voitaisiin ottaa oppia. Suomessa on korjausrakentamiseen erikoistuneiden arkkitehtien paheneva osaajapula, joka liittyy myös paljon rakennusten suojeluun ja kunnostamiseen. Vaatii taitoa suunnitella vanhojen rakennusten uudelleenkäyttöä niin että kunnostaminen ei ole ylitseampuvaa ja vältetään ylikorjaaminen. Rakennusten historia ja ikä saa näkyä, eikä niille tarvitse tehdä kauneusleikkauksia. Myös realismia täytyy olla, jokaiseen vanhaan rakennukseen ei voi perustaa kahvilaa tai museota. Rakennuksen uuden käyttötarkoituksen pitää olla tarpeenmukainen ja osa tätä hetkeä, sekä vanhojen rakennusten täytyy saada mahdollisuus olla rehellisesti sitä mitä ne ovat. (Passoja 2003, 20-28; Makkonen 2022; SAFA 2023.)

Mielikuvia vanhoista rakennuksista on mahdollisuus muuttaa ja omaleimaisenkin rakennusperinnön arvostusta nostaa. Olisi tärkeää kuulla enemmän tarinoita onnistuneista rakennuksen kulttuurihistoriaa ja omaleimaisuutta tukevista korjauksista, epäonnistuneiden homekouluremonttien ja kalliisti ylikorjaamalla tehtyjen kunnostusten sijaan. (Passoja 2003, 20-28; Kalakoski 2021.) Rakentaminen on aina seurannut talouden kasvua ja nousua, mutta ympäristöasioihin kiinnitetään entistä enemmän huomiota, joka parhaimmillaan johtaa enenevässä määrin säästävään ja säilyttävään ra-

kentamiseen. Siihen, kuinka ihmiset suhtautuvat rakennuksiin ja paikkoihin, jotka ovat heille merkityksellisiä ja jotka kertovat heidän historiastaan, on alettu suhtautumaan nykyään myös entistä vakavammin. (Skene Catling 2023.)

9.2 Siilorakennuksen säilyttämisen merkitys

Meri-Toppilan siilorakennus rakennettiin aikana, jolloin luonnonvarojen riittävyys tuntui loputtomalta ja niiden hyväksikäyttö luontevalta. Tavoitteet olivat ihmiskunnan tarpeiden tyydyttämisessä enemmän kuin ympäristön säilyttämisessä. Kun selluloosatehdas suljettiin, se jätti ympärilleen tuhoutun maiseman paikkaan, jossa aiemmin oli ollut vihreää luontoa. Siinä kuinka ihmisten muistoja ja historiaa kaadetaan puskutraktorilla nurin, on Meri-Toppilan alue tehtaan sulkemisen jälkeen hyvä esimerkki. Tehdasalue rakennuksineen oli yhteisöä vahvasti koossa pitävä tekijä, mutta heti tehdastoiminnan lakattua, rakennuksia alettiin purkamaan, vaikka iso osa rakennuksista olisi ollut käytökelpoisia. Onneksi edes osa niistä säilytettiin, koska tänä päivänä Meri-Toppilassa vieraillessa juuri vanhat rakennukset vetävät vaistomaisesti puoleensa. Niissä on tunnelmaa ja arvokkuutta, jota uusista rakennuksista ei vain löydy. (Lowe & Skene Catling 2022; Skene Catling 2023.)

Verrattaessa muihin Aallon kohteisiin Meri-Toppilan siilo on jäänyt paitsioon ja se on osuva esimerkki siitä, miten hankalaa rakennuksen uudelleenkäyttöönotto voi olla. Siilon voidaan sanoa kuitenkin olevan harvinaisuus. 1930-luvulta olevia Aallon rakennuksia ei ole jäljellä juurikaan, kun esimerkiksi vastaavanlainen Sunilan tehdasalueen lauta- ja suolavarasto kymmenisen vuotta sitten purettiin. Siilosta on nähtävissä Aallon uran alkuvaiheen tekniikan ihannointi, keskieurooppalainen teknograafinen ja modernistinen tulkinta. Katedraalimainen saksalaista ekspressionistista tyyliä muistuttava siilorakennus on täysin erilainen kuin muut sylinterimäiset siilot, joita samaan aikaan maailmalla rakennettiin. (Broner-Bauer 2022; Mustonen 2022; Skene Catling 2023.)

Koska siilo on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, on tärkeää, että sille löytyy uusi käyttötarkoitus ja korjaustapa, jolla se voidaan kunnostaa suojellen näitä arvoja. Siilon säilyttäminen ja restaurointi liittyy Aallon arkkitehtuurin dokumentointiin ja suojeluun, suomalaisen modernismin historiaan, sekä Oulun ja Toppilan paikallishistoriaan. (Broner-Bauer 2022; Skene Catling 2023.)

Aaltosiilo-projektissa siilon suunnitellaan toimivan osana tulevaisuuden tutkimuskeskusta, joka keskittyy ilmastoon ja ympäristön säilyttämiseen liittyviin teemoihin. Siilo ja uudisrakennus toimivat fyysisinä esimerkkeinä ympäristötietoisesta restauroinnista ja rakennusmateriaalien uusiokäytöstä. Siirryttäessä siilon syntyhetkestä ja 1930-luvun suruttomasta luonnonvarojen ylikäytöstä tähän päivään, ympyrä sulkeutuu ja siilo seisoo arktisen alueen reunalla etujoukoissa ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, niin fyysisesti kuin metaforallisestikin. (Lowe & Skene Catling 2022; Skene Catling 2023.)

KUVA 33. Siilorakennus ja Meri-Toppilan asuinalue talvella 2022 (Niemi 2022)

10 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli pohtia historiallisen teollisuusrakennuksen arvoa ja sen säilyttämisen merkitystä. Työ tehtiin tarkastellen Oulun Meri-Toppilassa sijaitsevaa vanhaa Alvar Aallon suunnittelemaa siilorakennusta, sen menneisyyttä selluloosatehtaan osana, tehtaan lopettamisen jälkeisiä vaiheita ja useita rakennukseen kohdistuneita, mutta toteutumatta jääneitä, käyttötarkoituksenmuutossuunnitelmia. Siilorakennuksesta sekä tehtaan ja alueen historiasta löytyi paljon kirjallista tietoa, tutkimuksia, restaurointisuunnitelmia ja lehtileikkeitä. Rakennuksen eri vaiheiden ympärillä toimineita henkilöitä löytyi haastateltavaksi useita. Suurin haaste lähteiden ja haastattelujen kanssa oli pitää aihe tarkasti rajauksessa, koska tietoa paljon laajempaankin tutkimukseen olisi ollut tarjolla.

Siilon on kulttuurihistoriallinen maamerkki, Aallon ensimmäinen teollisuuskohde ja arkkitehtuuriltaan ja muotokieleltään erityinen rakennus. Aalto on yksi Suomen tunnetuimpia ja arvostetuimpia arkkitehtejä ja hänen suunnittelemaansa rakennuksia pidetään suuressa arvossa. Vaikka useita Aallon suunnittelema rakennuksia on suojeltu, siilorakennus on tässä joukossa erityinen yksilö edustuen 30-luvulla valmistunutta teollisuusrakennuskantaa, jota ei juurikaan muualla ole, kun esimerkiksi vastaavanlainen Sunilan lauta- ja suolavarasto kymmenisen vuotta sitten purettiin. Se edustaa Aallon uran alkuaikojen tekniikan ihannointia, teknograafista tulkintaa ja puhtaasti funktiosta lähtevää sommittelua.

On hämmästyttävää, miten rakennus on jäänyt muiden Toppilan tehtaasta säilytettyjen, sekä Aallon suunnitteleman laajan rakennuskannan joukossa niin suureen paitsioon. Luultavasti juuri sen sijainti Oulun vähemmän merkitykselliseksi koetussa lähiössä vaikuttaa tähän. Toisaalta rapistunut ja erikoisen näköinen rakennus keskellä muutoinkin ongelmalähiöksi leimattua Meri-Toppilaa tuo asuinalueelle keskeneräisyyden leiman. Tästä päästään ympäröivään dilemmaan, joka selviää vain sillä, että joku on tarpeeksi rohkea ottamaan askeleen siilon kunnostuksessa, joka luultavasti tulee toimimaan esimerkkinä ja kertautumaan myös ympäröivän alueen perusrakennukseen, kuten vastaavanlaisissa hankkeissa on tapana tapahtua. Rakennuksen kunnostus ja tutkimuskeskuksen perustaminen alueelle tulee toimimaan piristysruiskeena ja esimerkkinä kaupunginosan uudelle tulemiselle.

Siilon kunnostaminen on merkityksellistä alueidentiteetin kunnioittamisen ja historiallisen rakennuskannan arvon vuoksi. Tämänhetkiset suunnitelmat siilon uudelleenkäyttöön otolle ja tulevaisuudelle

ovat vielä konkreettisesti toteutumatta, ja jään mielenkiinnolla seuraamaan tapahtumia, jatkaen dokumenttielokuvan ja mahdollisesti aiheeseen liittyvän uuden tutkimuksen tekemistä. Kysymykseksi vielä jää jatkuuko siilon ”pystyyn suojelu”, saako se kulttuuriperinnön saattohoitoa vai saavatko uudet omistajat suunnitelmat toteutettua ja siilon arvoiseensa kuntoon?

KUVA 34. Siilorakennus (Snellman 2020)

KUVA 35. Siilorakennus (Niemelä 2022)

LÄHTEET

Aalto, Alvar & Nyrop, Lars 1931. O.Y. Toppilan tehdasrakennukset. Aikakauslehti Arkkitehti 12/1931, 188–193.

Aaltosiilo 2023. Aaltosiilo -projektin kotisivut. Hakupäivä 21.1.2023. <https://www.aaltosiilo.com/fi/>.

Aaltosiilo -Silo dreaming 2022. Hanke-esite. Hakupäivä 21.1.2023. <https://www.factum-arte.com/resources/aal/fil/00028.pdf>

Ahonen, Raimo 1985. Toppilan tehdasalue vuonna 1985. Raimo Ahosen kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://raimoahonen.photodeck.com/-/galleries/archive/oulu/1980s/toppilan-tehdas/-/medias/0a6ec789-74c2-4dda-bfe8-a815e1d68b32-toppilan-tehdas>

Ahonen, Raimo 1985. Siilorakennus vuonna 1985. Raimo Ahosen kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://raimoahonen.photodeck.com/-/galleries/archive/oulu/1980s/toppilan-tehdas/-/medias/a5ff3f52-7b0d-4410-b46a-ce7ee7cd90ba-toppilan-tehdas>

Alvar Aalto -säätio 1929. Muuramen kirkkosuunnitelma. Alvar Aalto -säätio. Piirustuskokoelma. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.alvaraalto.fi/arkkitehtuuri/muuramen-kirkko/#>.

Alvar Aalto -säätio 1930. Siilorakennuksen leikkauskuva. Alvar Aalto -säätio. Piirustuskokoelma. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. https://www.aaltosiilo.com/en/The_Silo.

Alvar Aalto -säätio 1930. Toppila Oy:n havainnekuva. Alvar Aalto -säätio. Piirustuskokoelma. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. https://www.aaltosiilo.com/en/The_Silo.

Alvar Aalto -säätio 1931. Aino Aalto ja Lázló Moholy-Nagy Oulussa kesällä 1931. Alvar Aalto -säätio. Kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Broner-Bauer, Kaisa 2022. Professori, TKT, Arkkitehti SAFA. Kaisa Broner Arkkitehtuurstudio Oy. Haastattelu 21.12.2022.

Eisenbrand, Jochen, Suominen-Kokkonen, Renja, Pettersson, Susanna & Fritze, Sointu 2017. Alvar Aalto – taide ja moderni muoto. Helsinki: Kansallisgalleria / Ateneumin taidemuseo.

Eräpuu, Eero 1956. Osakeyhtiö Toppila – Toppila Oy. Oulu: Toppila Oy.

Factum Foundation 2022. Yhdistyksen kotisivut. Hakupäivä 6.1.2022. <https://www.factumfoundation.org/>

Herva, Vesa-Pekka 2020. Alvar Aallon siilo on rauhoitettava raunioitumaan Toppilassa. Verkkolehti Kalevan kolumni 6.8.2020. Hakupäivä 18.10.2022 (maksumuurin takana). <https://www.kaleva.fi/alvar-aallon-siilo-on-rauhoitettava-raunioitumaan/2761650>

Kalakoski, Iida 2021. Vanhoja rakennuksia puretaan Suomessa liian paljon – rakennusten suojele on paitsi ekologista ja taloudellista mutta myös kulttuurisesti kestävä. MustRead -verkkajulkaisu. Hakupäivä 27.2.2023. <https://www.mustread.fi/artikkelit/vanhoja-rakennuksia-puretaan-suomessa-liian-paljon-rakennusten-suojelu-on-paitsi-ekologista-ja-taloudellista-mutta-myos-kulttuurisesti-kestavaa/>

Kaleva 2009. Valoa Kulttuurisiilossa -tapahtuma järjestettiin vuonna 2009. Verkkolehti Kaleva 13.5.2009. Kuvagalleria. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 23.6.2022. <https://www.kaleva.fi/galleriat/toppilan-siilo-aanestettiin-oulun-rumimmaksi-raken/2491958/1011260>.

Kaleva 2009. Toppilan siilo on rumin muttei kauan. Verkkolehti Kaleva 13.5.2009. Hakupäivä 23.6.2022. <https://www.kaleva.fi/toppilan-siilo-on-rumin-muttei-kauan/2447058>.

Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto 1930. Toppilan saha vuonna 1930. Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kaleva.fi/galleriat/toppilan-varikas-historia-sataman-vilinaa-pre-siden/2493218/982424>

Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto 1931. Alvar Aalto Toppilassa tehtaan avajaisissa 1931. Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. [https://aaltosiilo.com/en/Alvar_ & Aino Aalto](https://aaltosiilo.com/en/Alvar_&_Aino_Aalto)

Kalevan kuva-arkisto 1931. Toppilan tehtaan rakentaminen 1931. Kalevan kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kaleva.fi/galleriat/toppilan-varikas-historia-sataman-vilinaa-presiden/2493218/982420>

Kalevan kuva-arkisto 1996. Meri-Toppilan asuinalue vuonna 1996. Kalevan kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kaleva.fi/galleriat/toppilan-varikas-historia-sataman-vilinaa-presiden/2493218/981673>

Kulttuurivoimala – Culture Power Station ry 2022. Yhdistyksen kotisivut. Hakupäivä 18.10.2022. www.kulttuurivoimala.fi

Kulttuurivoimala – Culture Power Station ry:n julkaisu Facebookissa 5.5.2021. Hakupäivä 18.10.2022. <https://www.facebook.com/kulttuurivoimala/posts/3929344813770466>

Kulttuurivoimala ry. Kulttuurivoimalan toimintaa Meri-Toppilassa. Kulttuurivoimala ry:n kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kulttuurivoimala.fi/>

Kulttuurivoimala ry. Kulttuurivoimalan toiminta, mukana Pirjo Roponen-Lunnas ja Kari Lunnas. Kulttuurivoimala ry:n kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kulttuurivoimala.fi/>

Laaksonen, Esa, Hipeli, Mia, Korvenmaa, Pekka, Lahti, Markku & Tuomi, Timo 2004. Alvar Aalto – Architect. Helsinki: Alvar Aalto Foundation / Alvar Aalto Academy.

Laine 1985. Toppilan tehdasalue vuonna 1985. Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kaleva.fi/galleriat/toppilan-varikas-historia-sataman-vilinaa-presiden/2493218/981715>

Laine, Liisa 2006. Meri-Toppilan siilolle kolme ottajaa. Verkkolehti Kaleva 10.10.2006. Hakupäivä 7.1.2023. <https://www.kaleva.fi/meri-toppilan-siilolle-kolme-ottajaa/1965104>Laine, Liisa 2007.

Toppilan tehdas taas kaupungin syliin. Verkkolehti Kaleva 13.4.2007. Hakupäivä 17.8.2022.

<https://www.kaleva.fi/toppilan-siilo-taas-kaupungin-syliin/2346934>

Laukka, Petri 2009. Toppilan kulttuurisiilon rahoitus vielä auki. Verkkolehti Kaleva 17.3.2009. Ha-

kupäivä 18.10.2022. <https://www.kaleva.fi/toppilan-kulttuurisiilon-rahoitus-viela-auki/2469499>

Lowe, Adam & Skene Catling, Charlotte 2022. Designing the post-industrial era AaltoSiilo, Finland, 1931-2026. Domus no 1066, 03/2022, 8-11.

Makkonen, Leena 1988. Vanhan rakennuskannan suojeleminen ja uudelleenkäyttö – Toppilan tehdas-alue: Siilorakennuksen uudelleenkäyttösuunnitelma. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma. Diplomityö.

Makkonen, Leena 2022. Arkkitehti. Helsingin kaupunki. Haastattelu 12.9.2022.

Markkanen, Piia, Sikkilä (nyk. Lauriala), Saija & Tallinen, Sanna 2006. Arkkitehtipiskelijät luonnostelivat siilorakennukselle uutta käyttöä mm. mediataidetalona ja museokahvilana. Harjoitustyö Oulun yliopiston arkkitehtuurin yksikön korjausrakentamisen kurssilla. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Mikkonen, Pave 2000. Havainnekuva Pave Mikkosen arkkitehtisuunnitelmasta. Pave Arkkitehtien arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Mikkonen, Pave 2023. Arkkitehti SAFA. Pave Arkkitehdit. Haastattelu 1.2.2023.

Museovirasto 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt - Toppilan satama ja teollisuusalue. Hakupäivä 23.6.2022.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2080

Mustonen, Tapani 2022. Arkkitehti SAFA. Arkkitehdit Mustonen. Haastattelu 12.9.2022.

Niemelä, Juha 2021. Kuvakaappaus Siilo-dokumenttielokuvan teaser-videolta. Juha Niemelän kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Niemelä, Juha 2022. Juha Niemelän kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Niskala, Kaarina 1999. Toppilan maankäytön historiaa - Toppilansalmen alueen rakentaminen ja toiminta vuodesta 1724 nykypäivään. Oulu: Oulun kaupunki.

Niskala, Kaarina 2011. Ranta-Toppilan maankäytön historiaselvitys. Oulu: Oulun kaupunki.

Oulun kaupungin karttapalvelu ja kaavaselostus 1997. Hakupäivä 13.5.2022.

<https://kartta.ouka.fi/ims>

Oulun kaupungin karttapalvelu ja kaavaselostus 2022. Meri-Toppilan alue, ote asemakaavasta.

Oulun kaupungin karttapalvelu ja kaavaselostus. Hakupäivä 13.5.2022. <https://kartta.ouka.fi/ims>

Passoja, Brita 2003. Korjausrakentamisen ja rakennussuojelun arvot. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus - Arvot ja Korjausrakentaminen. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus.

Pohjois-Pohjanmaan museo. Tervahovin seutu Toppilan satamassa ennen vuotta 1901. Pohjois-Pohjanmaan museo. Kuva-arkisto. Hakupäivä 19.1.2023. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Toppila_Harbour_Pre1901.JPG

Pohjois-Pohjanmaan museo /Skene Catling de la Peña. Toppila Oy ja tehtaasta jäljelle jääneet rakennukset. Kuvaa muokattu. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. https://www.aaltosiilo.com/en/The_Silo

Rasila 1993. Meri-Toppilan asuinalueita aletaan rakentamaan entiselle tehdasalueelle 1993. Kaleva/ Journalistinen kuva-arkisto JOKA/ Museovirasto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus. Hakupäivä 19.1.2023. <https://www.kaleva.fi/galleriat/toppilan-varikas-historia-sataman-vilinaa-presiden/2493218/981692>

Raudaskoski, Anna-Maria, Tokola, Teemu & Tokola, Paulus 2006. Oulun Miekkailuseura ry:n Alvar Aalto -siiloprojekti. Oulun Miekkailuseura ry.

Riitahuhta, Heikki 2010. Kulttuurisiilo – Käyttötarkoituksen muutos ja kulttuuriekologinen korjaussuunnitelma. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma. Diplomityö.

Rintala, Mirja 2020. Espanjalaiset Alvar Aalto -fanit ostivat ”Oulun rumimman rakennuksen” – kunnostus maksaa yli miljoona euroa. Verkkolehti Iltasanomat 9.10.2020. Hakupäivä 18.10.2022. <https://www.is.fi/oulu-seutu/art-2000006663824.html>

Roponen-Lunnas, Pirjo 2022. Taidekasvatuskoordinaattori, FK. Kulttuurivoimala – Culture Power Station Ry. Haastattelu 28.6.2022.

Siekinen, Marko & Hirvonen, Tuomas 2014. Oulun Kulttuurisiilon rakennustyöt etenevät hitaasti. Ylen verkkouutiset 10.2.2014. Hakupäivä 18.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-7079168>

Skene Catling, Charlotte. Arkkitehti. Skene Catling de la Peña. Haastattelu 17.6.2022.

Skene Catling, Charlotte. Arkkitehti. Skene Catling de la Peña. Haastattelu 20.2.2023.

Skene Catling de la Peña 2022. Yrityksen kotisivut. Hakupäivä 6.1.2022. <https://scdlp.net/>

Skene Catling de la Peña/ Factum Foundation 2023. Piirustukset ja visualisointikuvat Aaltosiilo-projektin arkkitehtisuunnitelmista. Kuviin tarvitaan käyttöoikeus.

Snellman, Tapio 2020. Kuvakaappaus Siilo-dokumenttielokuvan teaser-videolta. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2022. Hakupäivä 14.10.2022. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Sakraalitila>

Tokola, Teemu 2022. Puheenjohtaja. Oulun miekkailuseura. Haastattelu 29.11.2022.

Tolonen, Kai 2006. Meri-Toppilan keskus vuonna 2006. Kai Tolosen kuva-arkisto. Kuvaan tarvitaan käyttöoikeus.

Valtion teknillinen tutkimuskeskus, rakennuslaboratorio 1986. Toppilan tehdas, rakennuskannan perusselvitys. Helsinki: VTT.

Valtion teknillinen tutkimuskeskus, rakennuslaboratorio 1987. Toppilan tehdas, rakennuskannan korjauskelpoisuus. Helsinki: VTT.

Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Tutkimusselostus VTT- S- 01468–06. 13.2.2006. Toppilan siilo-rakennuksen paaluperustuksen kunnon määrittäminen. Helsinki: VTT.

Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Tutkimusselostus VTT- S- 01786–06. 20.2.2006. Toppilan siilo-rakennuksen betonirakenteiden kunnon määrittäminen. Helsinki: VTT.

Villa Tammekann 2023. Granö-keskus - Villa Tammekann kotisivut. Hakupäivä 28.2.2023. <https://www.villatammekann.fi/>

Özer-Kemppainen, Özlem, Suikkari, Risto & Hentilä, Helka-Liisa 2012. Korjausneuvonnan laadullisen kehittämisen tutkimushanke – KoLa. Meri-Toppila – Rajakylä -lähiöhanke 2009–2011. Hakupäivä 23.6.2022. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514298721.pdf>